

UNIVERSUL
LITERAR

E. STOENESCU : PORTRET

Salonul Oficial — Paris

An. XLII, Nr. 26.
27 Iunie 1926.

Lei 5.

JANA D'ARC

Văpaia răsăritului topi stropii zoriilor, așezând pe fruntea oceanului un nimb de sânge. Un pescăruș sculă minuna din somn. Farul își propti lentilele de soare, frecându-se la ochi. Din plămâni lui de granit duhni alarma sirenei. Un bastiment îi trimise salutul infinitului. Martha își împleti beteala cozii în oglinda digului în zâmbetele scrumbiilor albastre. Moș Nichita fanaragiul își ridică tolba în cărcă lovind piatra cu un toiag de fier.

— Tăicuțele nu te du la târg, am visat ceva urât astă noapte!

— Dar murim de foame aci; pe corlată nu se mai strivește nici un codru și maică-ta mă așteaptă cu scumpia la marginea apei.

— Da, așa să ști tăicuță că bine n'are să fie! Astă noapte s'a umflat oceanul din toate mădularele și toate cataractele pământului și-au revărsat mânia pe dig. Tu nu ai văzut prăpastia, horcăia în ceardac, — dormea.

Moș Nichita înălța uluit din umeri, lovind caldarâmul cu galenții lui lemnoși.

— Stăi bre omule nu te depărta și mai ascultă încă! Din far mai rămăsese într'o vreme numai oceanele. Furtuna a amestecat apa cu pământul și toate corăbiile lumii s'au dus la fund. Când primejdia a ajuns pe treptele farului, mama a îmbrățișat picioarele Sfintei Fecioare și tălpile ei mai albe ca spuma talazurilor au călcat apa. Bunătatea și frunusețea ei Dmnezeiască au orbit nemărginirea. Atunci răsmerița și-a pitit îndată furia în sânurile adâncurilor și odată cu dimineața, pacea s'a coborât pe pământ.

— Fii cuminte Marthă!

— Așa este, dar dacă dușmănoasa de apă și-o aduce aminte de biruința de peste noapte a Prea Sfintei și pândind când ea are să vegheze de acolo din înălțimile Cerurilor la ticăloșiile pământului, zavera are să se abată iar asupra oceanului?!

— Marthă nu căpia!

Ascuțișul toiagului lovi piatra măcinată de săruri și tolba fanaragiului se pierdu în linia albastră a țărului. Cântarea tăioasă a unui cocoș din târg străbătu văzduhul încins. Martha își zvrli colacul de aur al părului peste umărul ei punșintel și înălță o palmă în dreptul frunții pătată de urme adânci de soare, dibuind cocoașa fanaragiului care se afunda în pădurca de catarge. Soarele ajuns deasupra farului aprinse vederea oceanului care își aplecă orbit lumina în pântecul oceanului. Undele zâmbeau în încropeala nămiezelui înseilând și destrămand pe loc horbote de spumă. Apa se frământa în cazanele fără de fund ale adâncurilor. Un chit se scâldea în soare asvârlind bucuria pe nas.

O lance îi creștă grumazul și locul scâldătoarei se înegri. Jigania alunecă apoi pe tăișul unde și un lanț zornări sub greutatea dihaniei în pivnița vaporului. Căngile trase mortăciunea

înăuntru și căpitanul cârmi mașinăria, trimițând pe gurile coșului semnale de izbândă. Martha își frecă ochii încărcăți de plâns tânguind amar moartea balaurului. Un nor cu fruntea cătrănită își înălță mânia dinspre Cornul-Caprei, și oglinzile oceanului își ascunse luminile. Un trăsnet înfierbântă apa trăgându-și rachetele înapoi. Pământul bubui îndelung sub apă și farul își aprinse luminile însărării. În sticla ochelarilor dansau patru stele roșii.

— Se apropie prăpădul de astă noapte bogogăni Martha „aprinzând can„dela din far. Așa se întâmplă când „moare o balenă! Dar Maica Prea„cista nu are să aplece urchea spre „răutatea celor ce-au despuiat de viață „o biată nevinovată înotătoare!”.

Un fulger îi aprinse fața înăbușindu-i prorocirea. Un trăsnet spintecă orizontul și bubuitul care-i răspunse îndată trecu în lumea cealaltă.

— Vine potopul!

Intunericeimea umplu tot cuprinsul. Un pui orfan de balenă, icni undeva, pe unda care înghițise sufletul părintelui ei.

— Tăicuțele grăbește pasul căci te sosește sfârșitul lumii!

Dar tolba întârzia în stuful de catarge. Noaptea se apropia mânia, rostogolind oceanul în plămădeala neagră a cerului. Gloante de aur prelins din lacrimile Iuceferilor, făcu

spărturi mari în măgurele norilor. Talazurile se înălțară până în subțioara farului stingându-i lumina. Adâncurile scoteau la mal tânguirea infinitului. Vasele își opriră albiile în loc. Dar fanaragiul Nichita tot nu se ivia. Sfânta Fecioară își întârzia pogorârea. Într'un târziu Martha se urcă în far zmuci cu putere oglinzile luminătorului și cristalele cupolei trimise îndată pe apă, poteci orbitoare de raze. Noaptea se lăsa tot mai stăruitor. Tignalele cereau din depărtare, îndurarea farului. Intreg pământul se prefăcu în mormânt.

Și Martha își dete duhul pe reflectorul înălbit și el de spaimă.

În noaptea acea, dupe ce sufletul Marthei s'a suit la cer, toate vasele oceanului și-au păstrat temelile neatinsse. Sus în clopotnița farului lumina ardea încă și toată căpitania oceanului îi trimisese zâmbetele recunoștinței. Dimineața zdrobi zavera cu gēuri mari de lumină și urgia pieri deapurruri în valuri.

De atunci, în fiecare seară sufletul Marthei fiica fanaragiului Nichita păzitorul luminei apelor, cea dintâiu căzută pe rugul prorocirii, sue treptele de granit din capul istmului Sfintei Fecioare.

Târziu, un sămbure de foc sparge ochelarul din cupolă și ocrotirea lui se risipește în toată încăperea apei.

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

Cuib gol

Iubite, am venit să văz eu ochii mei
Cum florile tângesc în urma noastră;
Ți-e mare dragostea cum zici, de vrei
Neapărat și florile să ofilească în glastră.
Eu tot mai regăsesc o urmă veche
Din patima pe care tu o lași să moară,
Și vin la cuibul nostru gol — de veghe —
S'o retrăesc din amintiri, a doua oară.
Iubite, te ușteleg deplin acum,
Ți-e inima departe cum s'arată,
Căbia ai așteptat prilej de drum
Ca să rămâi pe calea îndepărtată.
Iți las un semn și eu în locu-mi la plecarea...
Un biet bondar micuț, aicca pripășit;
Se vede că e mort de-a binelea de nu tresare
Când lacrimi calde, curse pentru tine l'au stropit.
Il vei găsi tot prins de albele perdele,
Iși va părea... înamorat la geam de-o floare
Și vei găsi că singur vinovat tot el e,
Că n'a sbucnit cu Primăvara mai curând, la soare!

VIRGINIA GHEORGHIU

ASSUNTA SPINA

de SALVATORE DI GIACOMO

Era pe la apusul soarelui: tăcerea na-
turei și a oamenilor sfârșea tristă și ce-
nușia zi de Februarie. Cum umbrele
noptii cădeau repede și pătrundeau în
case, toate ușile de la parter se deschi-
seră una după alta și lumina rece a apu-
sului scâldea încă odată, în interiorurile
sărăcăcioase, insuficientul și sărmațul
mobilier, imaginile sfântilor pe care le
lumina slab flacăra galbenă a unei can-
dele, cuvertura decolorată a unui pat.
Assunta Spina deschise ușa cu geamuri
de la camera diinspre stradă, țări un
seam și rămase acolo în picioare pe prag
cu mâna stângă sprijinită pe spețea
scannului, bătând cu degetele mâinei dre-
pte în geamuri. Înaintea ei se întindea pia-
ța tăcută de la Sant Aniello Caponapoli
incoronată cu case înalte, cu biserică la
stânga și cu clădirea cea albă a amfi-
teatrului de anatomie. În fund, arcada u-
licioare. San Gaudioso seamănă cu o
poartă mare căscând în întunecimea
străzii deja înecată în umbră. Și ziua
murea cu o blândețe nesfârșită când
cel mai slab sgomot părea și mai blând
decât celelalte. De departe răsuna su-
neful clopoșeilor unei turme de capre
invisibile ce veniau pe strada d'Atri și
care împrăștiate se urcau pe zidurile
închisorii Regina Coeli. Pe piața Sant
Aniello, aproape de gropi, niște copii

se jucau în jurul pomilor golți de frun-
ze, ale căror crengi bătrâne suportau fu-
niile pe cari locatarii etajelor le legau ca
să-și atârne rufele. Ei se fugăreau fără
țipete: numai din când în când izbuc-
nea câte un râs cu sunet de argint sau
o voce fragedă copilăroasă, răsuna în
tăcere. La fereastră doi amurezați se pân-
deau și muți schimbau afecțiunea mola-
tecă a privirilor lor.

Pe neașteptate, suspinul unui clopot
vesti Angelus-ul și donna Rosa, văduva
vecina Assunteei ocupată cu măturatul
gunoaielor în fața ușii, se oprî clipă ca
să se închine, îmbrășițând coada mă-
turii.

— Ah! oftă ea... E glasul lui Dumne-
zeu! Bună seara, Assunta!

Ea răspunse:

— Bună seara...

Și o salută ușor cu mâna.

Văduva înainta târând mătura după ea
și se apropie de Assunta:

— Ce mai faci?

— Cum dă Dumnezeu, zise Spina.

— Dar ce înseamnă înfățișarea asta?

— Cum? Ce înfățișare!

— Ce ți s'a întâmplat!

— Nimic... Absolut nimic! Pentru ce?
Ce-i schimbat în înfățișarea mea?

Și se privi în geamurile ușii unde for-
mele sale se desenau confuz:

Afrodita

In hău de mări, bătute de furtună,
La pieptul spumegatului talaz,
Prinzându-i gîngăș, brațul de grumaz
Dormea seninul ca un fulg de lună.

Seninătate, zbuțim, împreună,
Uniți de sorți pe-al apelor podgheaz,
Născură, robi, aceluiași extaz,
Nemărgenirea, floare de genună.

Și haosul, gemu de fremătare,
Când cea dintâiu semeață 'ntruchipare,
Vis cald! femeia, amforă de slavă,

Zbucni legănătoare și suavă,
Vrej de senin cu fruntea 'n strg de stele,
Din zvircolirea undelor rebele.

ARTUR ENAȘESCU

Văduva începu să rădă.

— Nu, nu... nu te îngrozi... mi s'a părut.
Asta fără îndoială fiindcă nu te-am vă-
zut de cri.

Și uitându-se la cer, adăogă:

— E poate un reflex. Și eu trebuie să
fiu galbenă de tot!

Assunta visa, cu ochii deschiși, fără
să răspundă. Donna Rosa întinse brațele,
le lăsa să cadă dealungul corpului; între
un căscat și un oftat, șopti:

— Ah, Doamne Dumnezeule! dă-ne
nouă puteri!

Ea se suci pe călcăie, se mai uită încă
odată la cer, și întorcându-se încet către
Spina zise:

— Vrei să știi adevărul?... Măine e o
privire spre ușa sa... am rufe de călcat
zi de sărbătoare și dacă aș fi în locul
d-tale, m'aș duce la țară.

Assunta Spina își mușcă buzele și dădu
dureros din cap:

— D-ta cunoști nenorocirile mele,
donna Rosa!

— Dacă ai ști ce-am eu în capul ăsta!

— Ai dreptate.

Assunta ridică mîncea și-i arată bra-
țul stîng:

— Uite-te... N'au mai rămas decât
oasele...

— Dar, înfășițit, el ce vrea să facă?

— Ce vrea să facă? Știu eu... Ce vrea
să facă... Nu intri un moment?

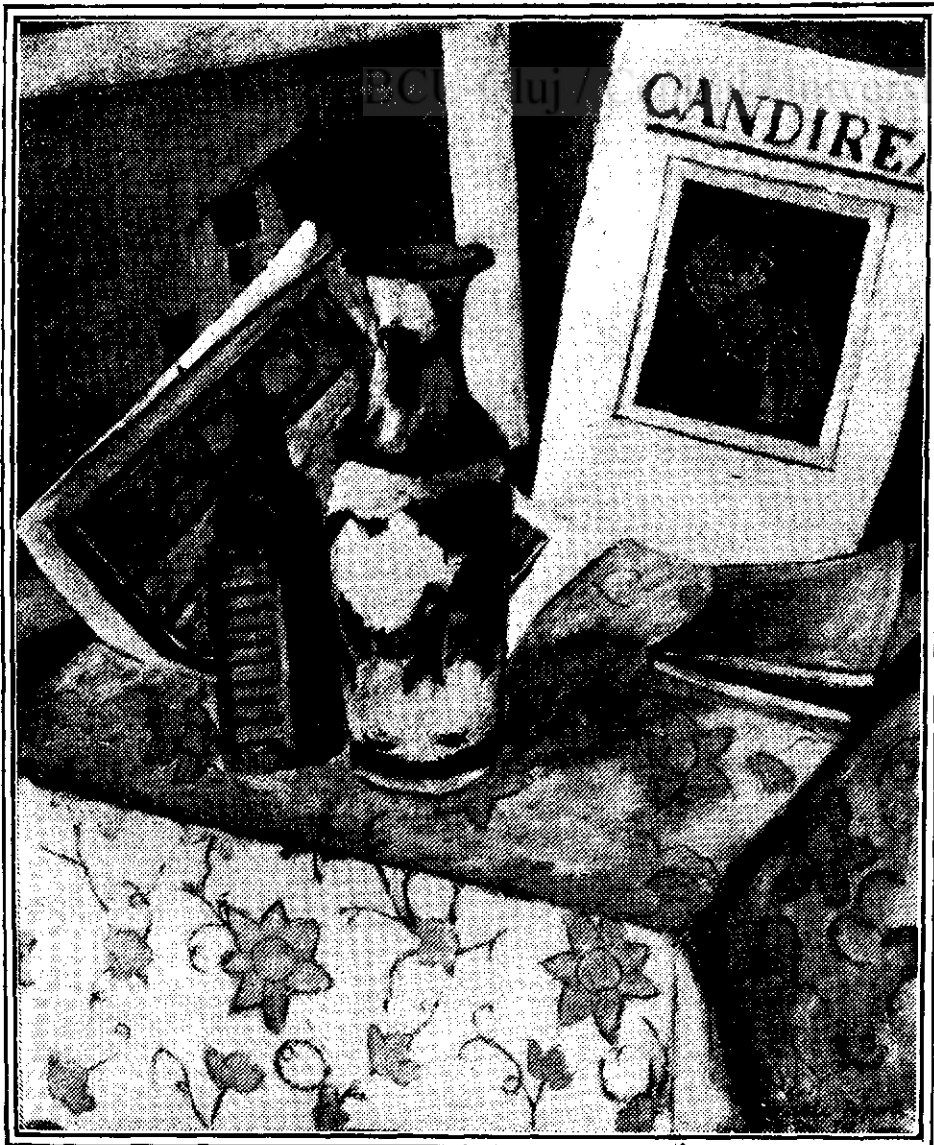
— Nu... răspunse văduva, aruncînd o
privire spre ușa sa... am rufe de călcat
și mașina e încinsă. — Ei bine, ce ți-a
spus?

— Mi-a spus că sunt nebună și că el
niciodată n'a scos apă de la două fân-
tâni.

— Toți sunt la fel! murmură donna
Rosa, aruncînd din nou o privire spre
ușa ei.

— Ascultă, donna Rosa — zise Spina,
care se făcuse deodată albă ca hîrtia și
tremura toată. — știu bine că aș meri-
ta să fiu arsă de vie, aici, în piața asta,
pentru tot ce i-am făcut lui Ferdinando al
meu care n'a iertat de cinci ori pe rând,
ca aste cinci degete dela mîna. Eu știu
asta... Și de aceea în fiecare noapte, mă
rog la această frumoasă Madonă care e
pe dulăpior, ca să nu mă lase să sfâr-
șesc așa de rău ca atâtea altele.

— Isuse! întrerupsese bătrîna. Domnul să
te apere!

— Asta ar fi și mai bine — sau am să mă rog de ea ca să mor odată.

— Li spun: „Sfântă Fecioară, ia-mă!” Ferdinand se va însura cu alta. N'avem copii și nimeni nu mă va putea plânge...

Văduva nu înceta să murmure:

— Isuse! Isuse! Nici nu-ți vine să crezi că poate fi adevărat!

— Scumpa mea, donna Rosa dă-mi un sfat — zise Spina apucând-o de braț și strângând-o nervos — spune-mi ceva...

— Ce vrei să-ți spun, fata mea!

— Nu cunva ți-a făcut farmeccc?

Spina îi lăsă brațul într'un acces de furie.

Mai credeți încă în farmeccc, voi astea bătrâne? Farmecele stau aici.

Și puse mâna pe piept în dreptul inimei.

— E tot așa de adevărat ce-ți spun ca și existența lui Dumnezeu, adăogă ca amenințătoare.

— Mașina de călcat e încinsă, spune donna Rosa, cu voia dumatiale...

II

Spina se așeză pe pragul ușii, cu coatele pe genunchi, capul în mâni, și degetele pe tâmpale.

Din nou se auzi un clinchet de clopoței care deveni din ce în ce mai clar. Deodată o capră albă apărură la colțul străzii Incurabili și numai decăt, se văzu o turmă de capre ce se apropia. Ciobanul cu bâta pe umăr, trecu dinaintea Spinei.

— Assu! Ai nevoie de lapte?

— Măine, răspunse ea fără să se miște.

Apoi, sculându-se brusc:

— Emilia! strigă ea, Emil!

O fetiță se apropiase de fântână și întindea gura spre țeavă. Vântul îi fura apa, îndepărtând de buzele sale firul strălucitor care se destrama și se răsucea în partea cealaltă. Fetița se încăpățină și se udă toată.

— Ce setel murmură ea întorcându-se.

Și își șterse fața cu un colț al șorțului.

Assunta o apucase de braț și o târâse în casă.

— Ce ți-a spus Sofia? Ea te-a trimes aici, nu-i așa?

— Da, stăpâna mi-a zis: Ai să te duci la Assunta, la Caponapoli. Mai repede.

— Și ce ți-a zis?...

— Mi-a dat asta.

Era o bucată de hârtie; marginea albă a unui ziar, pe care era ceva scris cu creionul.

— S'a udat la fântână, zise fata ca să se scuze.

La lumina lămpii, Assunta citi bălbâind: „Persoana se însoară cu o fată din Soccavo, totul e gata”.

Ea se făcu albă la față și trebui să se țină cu mâna de tabla patului ca să nu cadă.

Emilia aștepta.

— Ce trebuie să-i spun?

Spina se prăbușise pe un scaun și ținea ochii închiși ca cineva care leșină când vede curgând sânge de la un rănit. Fetița repeta, inconștientă:

— E vre un răspuns? Ce trebuie să-i spun?

— Că-i bine... suspină Assunta. Îi mulțumesc mult și îi trimet salutări.

Fetița ajunsese deja la ușă. Se întoarse ca să vestească:

— Plouă.

Își acoperi capul cu un șal își ridică poalele rochiei și se pierdu, fugind, în ploaie și vânt cu un mic strigăt.

Spina duse biletul la gură și-l sfâșie cu dinții, apoi scupă cu furie în jurul ei, bucăfețele de hârtie.

III

În timp ce pe trotuar răsuna tropăitul unor cisme, o voce sonoră bărbătească întrebă:

De deochi...

— Ce te doare

De nu ai hodină sub stele

Spune tu bătrânețelor mele?...

— Lasă-mă să-ți șoptesc de de-ochi

Să te mângâi cu mâna pe la tâmpale, pe la ochi,

Și istovită cum sunt și fără prihană

Să smulg din tine povara vicleană...

...Fugi duh necurat

„Din preajma băeatului meu...”

„Și tu luminează ne'ncepută, coboară,

„Sufletul lui ca o zeiță-fecioară,

„Să se scalde

„În apa ta...”

— Te mai doare?...

— Mă doare măicuță

Că'n suflet port pitite

Buchete mici de mângâeri pălite

Și-o toamnă de regrete desfrunzite.

...Primăvară albă, ceruri de mărgean,

„Incolțiți în sufletul băeatului meu

„Lebede de spume

„Maci aprinși din lan,

„Și-o potecă-ascunsă unde gândul lui,

„Să găsească-o floare singură pe lume.

ION POGAN

— Aici se poate mânca sau nu? Să ne grăbim că mi-e foame.

Și un om se aplecă peste mașina de gătit întinse mâinile peste ochiurile plitei și ridică capacul unei oale din care eșiră aburii gustoși ai supei. Oala începea să sfârâie.

Vecea sonoră adăogă:

— Ei, pot sau nu?

Și o față bărboasă, înroșită de căldura focului, se întoarse.

Spina era ocupată să întindă fața de masă.

— Are să fie rece, observă ea.

— Asta mi-e indiferent, zise bărbatu-său; Caldă rece, tot aici are să coboare.

Și se lovi peste pântec.

Se așeză unul în fața celuilalt; bărbatul servi supa.

După trei sau patru înghițături, ridică ochii:

— Ce ai? Tu nu mănânci?

Ea absorbită de gânduri, cu sprânce-nile încruntate, lăsa supa să se răcească în farfurie. Răspunse ridicând ușor din umeri:

— Nu mi-e foame.

Și adaogă pe loc:

— Am mâncat o „pizza” cu donna Rosa.

Urmă o tăcere lungă. În timp ce zidarul muia pâinea în supă și o scotea cu mâinile lui, mari încă pătate de var, femeia îi spuse încet:

— Peppino croitorul... se căsătorește cu fată din Soccavo.

Bărbatul o privi cu mirare. Se părea că nu înțelege.

— Cum? Cine se însoară?

Ea repetă, fixând asupra lui ochii săi mari și adânci:

— Peppino croitorul... se căsătorește cu o fată din Soccavo. Totul e gata.

El rămase mut; dar era adânc rănit în suflet atât de rănit că de mai multe ori încercă să răspundă fără ca buzele să poată articula o vorbă. În sfârșit reuși să spună, fără să ridice capul:

— Ei bine, ce-mi pasă!

— Mic-mi pasă mult, zise Assunta.

Se priviră o clipă. Ferdinand întoarse cel dintâi ochii în altă parte își turnă un pahar mare de apă pe care îl bău dintr-o sorbitură, apoi își puse coatele pe masă. Câteva momente, sgârie fața de masă cu degetul, strânse și alinie fără-miturile de pâine imprăștiatice ici și colo; desfăcu liniile făcute, curăți fața de masă cu mâna și o lăsă desfăcută în acelaș loc privindu-și degetele scurte și nodorease.

Assunta repetă:

— Ai înțeles? Mic-mi pasă mult... Ți-o spun ca să te jignesc.

Atunci el întinse brațul peste masă, și punându-i mâna lui uriașă pe umăr, îi spuse calm, rece:

— Avem să reîncepem iarăși?

— Oh!... făcu ea, acuma s'a sfârșit...

Bărbatul se ridicase și măsura odaia cu pași largi. Se duse la ușă uruncă o privire afară pe strada întunecată și pustie, apoi se întoarse hotărât spre ea.

— Ascultă, zise el, ce-am făcut eu pentru tine; Dumnezeu chiar, care ne-a creat, n'ar fi făcut-o. — Și își duse mâna la șapcă.

— Dar tu nu te-ai îndreptat, niciodată; iată a patra oară că ți întind mâna și tu mi-o muști. Când vecinii mă văd trecând, îmi rād în nas. Deacuma rușinea și desonoarea mea sunt cunoscute de toată lumea...

Ridică brațele și strigând ca un disperat, adaogă:

— Toată lumea, toată lumea le cunoaște!...

Se lovi peste obraz cu palmele, de două sau de trei ori, cu putere și își vâră mâinile în păr.

— Sfânta Fecioară imaculată! — strigă el către icoana așezată pe dulăpior, azi e o zi de Vineri...

N'avu timp să sfârșească. Ușa din stradă se deschise și un bărbat, care își închidea umbrela se oprea în prag și salută.

— Bună seara la toți...

IN EMPIREU

Dialogul II. — Talent și genialitate

T. Maiorescu, Vasile Conta, Caragiale, Delavrancea, Vlahuța, Duiliu Zamfirescu, Chendi Trivale.

— Sângele lui Cristos! urlă Ferdinand.
Și puse mâna pe ceva care strălucea pe mașină.

Croitorul bâlbâi:

— Ascultă... Don Ferdinando... Ascultă!
Ah! Sfântă Fecioară!...

Și, la ciocnirea cu uriașul care se arunca asupra lui cu injurătură, el căzu între pat și dulap. Spina își ascunse fața în palme. Loviturile se îndesau. Zidarul, orbit de furie, se înverșuna ca o fiară sălbatică:

— Na pentru mine, na, pentru logodnica din Soccavo, na pentru Assunta...

Și fiecare lovitură era urmată de un horcăit infundat.

Assunta, dela capătul patului, imploră:

— Oprește-te!...

Și zidarul, ca și cum continua să i-se spună, se ridică plin de sânge și aruncă cuțitul. La spetele lui, ușa cu geamuri din stradă era întredeschisă. El se dădu înapoi încet și se furișă în stradă. Ușa se închise.

Pe piață se iscă un sgomot mare. Văduva din pragul ușii, striga:

— Ajutor! Ajutor!

Din strada San Gandioso sosea patrula de jandrami care se întorcea dintr'o inspecție pe la casele cu faină rea din strada Soarelui. Piața se lumina, limini începură să strălucească pe la ferestre, alte lumini apăreau printre pomi.

— Unde? unde e asta? — întrebă brigadierul.

Văduva arătă casa Assuntei.

Jandarmul zise:

— Doi oameni să vie aici, la intrare.

Iar el împinse în ușa cu geamuri. Corpul croitorului zăcea pe jos, întins de-a-curmezișul, nemișcat. Un lac de sânge se întindea sub umărul lui drept și sub cap.

— Saprîstî! șopti brigadierul.

Și privind, în jurul lui, odăița, întrebă cu glas tare:

— Cine-î acolo? Cine a omorât pe omul ăsta?

Atunci, de la capătul patului, Spina înaintă spre el. Ea avea în mână cuțitul înroșit de sânge și i-l arătă:

Iși puse mâna pe piept, și răspunse fără sovăire...

— Eu, domnule brigadier.

Trad. din italiană de I. FLOROIU

TITU MAIORESCU. — Lui Trivale rândul trecut i-am făcut o nedreptate. L-am întrerupt tocmai când vrea să ne lămurească o latură a integralismului. Dacă are vreun mijloc de aplicare concretă a abstracțiunilor ce am vânturat atunci, ar fi bine să-l lăsăm să vorbească astăzi.

TRIVALE. — Cu voia dumneavoastră eu sunt gata. Am vorbit rândul trecut de Logica simțirii, care se coordonează cu Logica inteligenței. Amândouă au aceeași funcțiune: să ne dea legile prin care simțirea și inteligența pot dobândi valoarea obiectivă...

VASILE CONTA. — Înțeleg să vorbești de valoarea obiectivă a simțirii, dar inteligența e de la sine obiectivată. Pentru inteligența omenească lumea e acciași pentru toți.

TRIVALE. — După părerea integralismului, cred că vă înșelați. E drept că noțiunile, judecățile și raționamentele, care sunt de natură intelectuală, par deadreptul obiectivate; dar în realitate ele doar se obiectivează mai ușor, dar nu sunt astfel din capul locului. Proba e ușor de făcut: fiecare avem ideea noastră despre tainele naturii, crezând fiecare din noi, că adevărul științific și obiectiv este acela pe care-l credem noi. Dar oare așa să fie? Cu aceeași logică a inteligenței, domnul Vasile Conta a ajuns la concepția materialistă a lumii — care neagă lumea spirituală, din care facem parte; iar domnul Maiorescu a ajuns la concepția kantiană, care nu e de loc incompatibilă cu această lume. Pe cine să credem pe domnul Conta ori pe domnul Maiorescu? Dar nu e numai atât, deși Logica e una, lumea construită cu ajutorul ei e multiplă. Câte morți, atâtea lumi! Quot capita, tot sensus. Noțiunile, judecățile și raționamentele, până să se obiectiveze — până ajung adevăr au și ele ca și simțirile o natură individuală. Logica fiecăruia e influențată de me-

diu, de creștere, de instrucție, într'un cuvânt de idoliu baconiani; iar Știința nu e decât partea aceea din mintea oamenilor, care a eșit de-asupra personalității lor, care urmează în același fel pentru toți, și care pentru toți are o valoare obiectivă. Ca să ajungă la această valoare, a trebuit o lucrare logică. — Lucrarea Logicii inteligenței.

VASILE CONTA. — Vorbești parcă ai fi fost profesor de filosofie. Și, pusă chestiunea astfel, nu pot să nu zic că ai dreptate. Și atunci, firește, se lămurește și mai bine sensul Logicii simțirii; coordonată cu sensul Logicii inteligenței.

TITU MAIORESCU. — În același fel este la iveală și cea de-a treia logică, Logica pragmatică. Căci e evident că, precum nu toate judecățile și nu toate simțirile pot deveni obiective și de sine stătătoare, tot așa nu toate faptele omenești pot fi recunoscute de toți ci numai acelea ce s'au jesut în realitatea istorică. Numai faptele, care s'au obiectivat astfel, au îndeplinit condițiile Logicii pragmatice și-au fost scoase din noianul faptelor individuale. Deși, doar Trivale nu ne-a dat vreo imagine sezizantă, care să strălumineze și în mințile nefilosofice el totuși ne-a dat prilej să clarificăm chestiunea celor trei logici ale Filosofiei integrale.

Ce zici, domnule, Vlahuța?

AL. VLAHUȚA. — Oricât de abstractă ar fi o teorie, dacă o iei pe firul ei, nu se poate să n'o înțelegi. Așa și cu Logica integralismului. Sufletul este inteligență, sensibilitatea și voiașă. Dar în fiecare din ele, precum am înțeles, deosebim două părți: una, care rămâne subiectivă, a noastră, a individului, și care nu ne interesează decât pe noi, conștiința noastră pătrunsă numai de noi înșine. — alta, care se poate obiectiva, care poate fi a tuturor, care poate interesa omenirea în genere, și care e ca un fel de conștiință cristalizată și pipăită. Cea d'întâi e trecătoare și variabilă; cea de-a doua este invariabilă, permanentă, eternă. Și, precum s'a spus, cea care trebuie să ne intereseze este tocmai această parte care constituie patrimoniul sufletesc, nu al unui individ, ci al omenirii. Iar ca, din noianul de stări sufletesti ce mișună în sufletul nostru, să putem stabili pe cele invariabile și eterne — adică pe cele adevărate — trebuie să ne slujim de logică: de Logica propriu zisă, pentru stările sufletesti intelectuale; de Logica simțirii, pentru stările sufletesti afective; și de Logica pragmatică pentru stările sufletesti voliționale...

DELAVRANCEA. — Se cunoaște că ai fost profesor de filosofie în tinerețe.

TRIVALE. — Filosofia trecută prin mintea unui poet strălucește de lumină...

CARAGIALE. — Alecule, te-ai întrecut!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Lucrul, precum se vede, s'a priceput și de mințile noastre, care au cugetat toată viața cu impresii concrete. Dar nu trebuie să uităm că punctul cel grav al teoriei era tocmai acela pe care începuse să-l desvolte Trivale, când l-a oprit Alecu cu durerea lui de cap.

TITU MAIORESCU. — Are dreptate, Duiliu. Chestiunea cea mare e dacă Logica simțirii a integralismului, pe care am admis-o cu toții; este sau nu identică cu Estetica, precum a pretins în moment domnul Vasile Conta; iar dacă nu e identică,

MONTÉZIN: DUMINICĂ

Salonul Oficial — Paris

Vrăjitorul

Un codru stăpânește'n depărțări, întinđeri uriașe,
Dar ca să ajungi acolo, nu ai cum,
Nu e zărește nici zări, nici fumul vechilor orașe
Și ochii și-ar putea orbi de-atâta drum.

În codrul cel vrăjtit — dacă-ai putea să sui —
Nu-i luminiș și cerul n'are cum deschide-o poartă,
Nu e miros și nici viață nu-i,
E frunză verde, dar e moartă.

Copacii parcă n'au crescut, ci sunt cu vecii ntepeniți
Și sânge roș întunecat e'mprăștiat prin spini de rug,
N'a tresărit vreodată vântul prin arbuști păliți
Și suflete și păsări se sperie și fug.

Stă vrăjitorul nevăzut sub fermecata lui scufie,
Acolo'n mijlocul pădurii moarte
Și neștiut de nimeni, lumilor împarte
În clocot viu, din apă moartă, din apă vie.

Cum nu l-a ispitit pe Dumnezeu în toate câte sânt,
N'a plâns și n'a dat socoteală nimănui.
A strâns să ardă duhuri rele sub pământ —
Răsuflă-adâncu'n para unui foc gălbui.

În miezul codrului, căci totdeauna este noapte,
Sub lespezi grele'n tainița adâncă,
Sunt ghiare nfipte-avar în aur și-auzi șoapte.
În durele singurătăți au scăpărat scântei ca'n stâncă.

Și totuși dacă-ai rătăcit drumește, pe-acolo cum va
Zadarnic ai să cauți — prin ascunzături nimeni nu se ascunde,
Cî'n vraja codrului, cu frică și mirat când vei striga,
Orice copac și umbră'n zeci de glasuri și-or răspunde.

C. I. ȘICLOVANU

atunci în ce se deosebește de ea? Nu cumva Logica simțirii este o Estetică cu adevărat nouă, care amendează sau chiar răstoarnă toate teoriile estetice de până acum?

TRIVALE. — Părerea mea e că, în înfățișarea de astăzi, a teoriei integralismului estetic toate dibuirile din ultimii zece-douăzeci de ani ce întrezărim în teoriile estetice și literare din Occident, toate se luminează dintrodăată la raza integralismului.

DELAVRANCEA. — Aș vrea să văd și pe-asta!

CARAGIALE. — Nu e de mirare din partea unei filosofii care vede în opera mea ceva mai mult decât ceea ce credeam eu însumi despre mine...

AL. VLAHUȚA. — Eu mă cam îndoesc. Prea ar fi frumos pentru gândirea românească!

CHENDI. — Asta ar fi în filosofia românească o adevărată creațiune. Și mă alătur și eu la îndoiala domnului Vlăhuța... Și totuși după unele perspective ce ni s-au dat în metodologie, scepticismul meu obișnuit se cam năruce.

TITU MAIORESCU. — Se pare că, dacă lăsați scepticismul la o parte, nu faceți rău. Și să mă erte Trivale, care vrea să-și dea drumul entuziasmului, că voiu căuta să explic eu această parte a teoriei, pe care o simt din ce în ce mai mult că-mi pătrunde sufletul. E o teorie în adevăr nouă, care decurge tocmai din teoria obiectivării simțirii. În adevăr, dacă admitem că se pot obiectiva toate felurile de stări sufletești, atunci trebuie să admitem că se poate obiectiva și sinteza lor, care e sufletul nostru cu adâncurile lui.

VASILE CONTA. — Ce poate însemna „sufletul nostru cu adâncurile lui?”

TITU MAIORESCU. — Un lucru care

pare foarte obscur și care totuși este foarte clar. Să ne gândim, spre pildă, numai la deosebirea ce există între stările sufletești intelectuale, afective și volitive și în același timp la legătura dintre ele. Nimeni desigur nu poate contesta că aceste trei feluri de stări sufletești sunt absolut deosebite unele de altele; inteligența e analitică, discursivă noțională, simultană, rece; — simțirea (adică durerea, plăcerea și seninătatea) este din contra sintetică, intuitivă, instinctivă; succesivă și caldă; iar voiața este amândouă fiind totuși altceva: discursiv-intuitivă, analitic-sintetică, simultan-succesivă, stăpânită și explozivă în același timp.

AL. VLAHUȚA. — Prea multă terminologie.

TITU MAIORESCU. — Să mai simplificăm: una e când vezi și judeci o rază de soare; alta când o simți mângâindu-te, și alta când alergi după ea. Sau invers: una e când vezi un loc noroios, alta e când îți inspiră neplăcere și alta când te ferești de el... Dar, deși sunt atât de deosebite unele de altele, totuși ele nu se pot despărți una de alta. O senzație, care e intelectuală, are și un ton afectiv și un început de reacțiune volitivă.

Ei bine, aceasta înseamnă că stările sufletești, oricât de deosebite ar fi între ele, formează o unitate, — unitate, pe care popular o numim suflet. Și tot popular noi vorbim de adâncul sufletului, ca de locul, unde inteligența, simțirea și voiața nu se deosebesc una de alta, unde noi simțim, înțelegem și voim în același timp, și de unde, ca dintr-o rădăcină, es cele trei trunchiuri atât de deosebite ale inteligenței, simțirii și voiaței. Iar ideea integralismului este că, precum putem obiectiva fiecare dintre aceste manifestări

în parte, tot așa noi — sau mai bine zis unii dintre noi — pot obiectiva întreg sufletul cu cele trei ale lui manifestări împreună cu adâncul unde ele se leagă și formează unitatea sufletească. Aceste obiectivări sunt ca niște suflete noi ce scapă din sufletul individului și au existență de sine stătătoare, adică independentă de sufletul din care au eșit.

VASILE CONTA. — Dar aceste suflete noi, ce scapă din sufletul individului, cum se manifestă, pentru ca să știm că în adevăr sunt suflete obiectivate?

TITU MAIORESCU. — Vezi aci e frumusețea teoriei. Aceste suflete noi nu se pot descătușa de sufletul individului care le creiază, decât prinzând ele însele un corp. Ele n'apucă să se deslipească din conștiința, ce le produce, că se și materializează. În ce credeți?

CARAGIALE. — Văd bine lucru: în operele de artă. Și aci, domnule Maiorescu, să-mi dai voce să pun o parentesă. Știi că și eu am scris un opuscul de estetică „Câteva păreri”. Mihalache — exagerat cum se zice că este — declară că e cel mai frumos studiu estetic din românește. Acolo eu susțin față de Gherea, care-i da zor cu arta cu tendință, că arta e mai înainte de toate talent, adică posibilitatea umnia sau altuia de a face ceva care-l prinde. Deși într'această teorie am pus toate resursele mele de comparație ca să fac pipăită ideea, mărturisesc că era prea intelectualistă și nu se potrivea de loc cu felul meu de a crea. E adevărat că tot ce am scris eu poartă pecetea talentului, afară, firește, de prostiile, pe care Octav Minar, le-a publicat într'un volum rușinos scriind că le-am compus împreună cu el și cu alții. Dar, deși tot ce scriam făcea efect adică făceam pe ceilalți să vadă că mă prinde când scriu, — totuși numai de câteva ori am putut obiectiva suflete noi, așa cum cere integralismul. Teoria mea despre talent era prea intelectuală, prea supusă voinei autorului și se poate referi numai la însușirea de scriitor (n'am zis de „scrietor”, cum sunt alăția, care scriu și nu-i prinde). Un asemenea talent e puțin lucru și se poate găsi pe toate cărările...

CHENDI. — Dați-mi voce să vă întreprind, domnule Caragiale: Este adevărat că d-ta a spus de nenumărate ori că nu d-ta ai compus capodoperele d-tale și în special comediile căci numai le-ai transcris?

CARAGIALE. — Să mă erte domnule Maiorescu că lungesc prea mult parentesa, răspunzând lui Chendi. Este adevărat că eu deși aveam tot scenariul (unde oare se va mai fi rătăcind?) și deși am schimbat cinci-șase localități una după alta, — eu n'am putut să-mi scriu ultima mea comedie pentru că nu am isbit să-mi aud personajele. Altă dată, luam condeiul, mă așezam dinaintea coalei albe și așteptam să aud ce-mi suflă la ureche Cajavencu, Coana Zoțica, Trahanache, Farfuride și toate sufletele care acum circulă în lume și nu mai vor să știe de mine. Când nu mai auzeam nimic, mă rugam de ele în felul meu: „Haide, măi Michiduță, mai vino și mai spune ceva!” Michiduța era ce era pentru Socrate „demonul” de care tot vorbește în dialogurile lui Platon. Și când Michiduța se încăpățina și eu vream neapărat să isprăvesc vre-o scenă, și fără Michiduța, — a doua zi rupeam tot. Era inteligent ce scrisesem — dar fără potriveală.

TITU MAIORESCU. — Cele ce ne spune Caragiale — el de mine s'a ferit să ni-o spună cât a fost în viață...

CARAGIALE. — Nu m'am ferit, dar observațiile acestea le-am făcut, după ce întrerupsesem relațiile.

TITU MAIORESCU. — Ei, da — dar să

lăsăm acum pământeste! Și voiam să zic: cele ce ne spuseși dumneata, Caragiale, cadrează de minune cu teoria integralismului. Talentul e una: e obiectivarea, dacă vrei, a unei părți din suflet — a inteligenței, a simțirii. Genialitatea creatoare însă, pe care pune preț Integralismul, este alta: este obiectivarea întregului suflet împreună cu adâncurile lui cu tot.

VASILE CONTA. — Cu alte cuvinte, operele de artă ar fi de două feluri: unele ce se datoresc talentului; și altele ce se datoresc genialității creatoare. Cele de talent obiectivează numai în parte sufletul, dar rămân adherente la personalitatea autorului. Cele cu genialitate creatoare, obiectivează întreg sufletul și se desprind cu totul de personalitatea autorului, formând ca tot atâtea ființe independente.

TITU MAIORESCU. — Mi-ai complinit admirabil ideea. Opera de artă sau mai bine capodopera (fiindcă numai ea e produsul genialității creatoare) nu este altceva decât un suflet nou obiectivat în materie. Și această teorie, îmi pare, cuprinde mult din teoriile anterioare, dar e cu totul altceva.

CHENDI. — Nu cumva o fi vreun plagiat? I-ar părea bine.

CARAGIALE. — Lăsați-l că ala are talent; dar l-a ferit Dumnezeu de genialitatea creatoare.

TITU MAIORESCU. — N-ar fi bine, în Empireul în care sântem, să ne-apucăm de personalități. Când ne vom cobori pe magiunile Stixului, unde vin vânturi pământene prin păpurișul de baltă de pe țărmuri ne vom ocupa poate și cu acela.

TRIVALE. — Aș putea da eu oarecare relații...

DULIU ZAMFIRESCU. — Să nu ne coborim din înălțimile, în care plutim. Și deși teoria Integralismului, pe mine are să mă cam scoboare — văd eu bine — totuși trebuie să recunoaștem că această nouă teorie a artei cuprinde adevărul.

TRIVALE. — Dar n'ați văzut nimic până acum. Știți că această teorie stabilește, pe lângă lumea fizică și cea sufletească, — o nouă lume — lumea psihofizică?

AI, VLAHUȚA. — Iar începe să mă doară capul!

DELAVRANCEA. — Iar vrei să ne sperii, Trivale!

VASILE CONTA. — Psihofizicul începe să fie cunoscut de pe vremea mea. Este hyperorganicul lui Spencer.

TITU MAIORESCU. — Nu e tocmai așa. Același Integralismul îi zice fiziopsihic și nu e decât fizicul ce și-are sub dependența sa psihicul, sufletul, conștiința. Sub numele de psihofizic, Integralismul înțelege altceva.

DELAVRANCEA. — Crea, dar frumoasă ședință!

CARAGIALE. — Vrei să zici fructuoasă.

DELAVRANCEA. — Și-așa e bine. Dar, domnule Maiorescu, despre psihofizicul acela, v'am ruga să ne vorbiți, nu acum.

AI, VLAHUȚA. — Și eu vă rog același lucru.

TITU MAIORESCU. — Cum bine voiți.

DELAVRANCEA. — Dar altă dată, sigur!

TITU MAIORESCU. — Sigur, sântem doar în Empireu.

DULIU ZAMFIRESCU. — Dar chestia deosebirii dintre Logica simțirii și Esteticele curente.

TITU MAIORESCU. — Se lămurește și ea tot atunci.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Salonul artiștilor francezi

Parisul, acest mare oraș de concentrare a tuturor manifestărilor activității omenestii, este prin excelență centrul activității și manifestării artistice sub toate raporturile.

În ce privește arta plastică, de la un capăt al altuia al anului, un șir neîntrerupt de expoziții generale. Saloanele, nume consacrat expozițiilor de pictură cu caracter periodic, cari pe timpul lui Ludovic al XV-lea aveau loc în salonul pătrat al Luvrului și de aci numele de Saloane.

tând un mozaic de facturi. Scopul lor ar fi „la recherche du nouveau”.

Corectarea de a face dintr'un tablou un obiect decorativ conduce pe tinerii pictori a abandona studiul naturii, lung și respectuos studiu, care a format de secole ucenicia inevitabilă științii și a crea o tehnică arbitrară, pripită, fără nici o obligație, care deși poate fi remarcabilă la un artist de valoare, pe foarte mulți însă îi poate duce în eroare. Ingres, de care cei mai mari diformatori au tot respectul, ar fi exasperat și chiar

BILOUL: ANTINEEA

Salonul Oficial — Paris

Aceste expoziții, create de Colbert, nu se făceau de cât la 2 ani odată, pentru a se da artiștilor timpul necesar să-și pregătească noile lor lucrări cu îngrijirea cerută. Colbert n'a prevăzut pictura modernă, care a dat naștere la atâtea Saloane și cari nu pot să se caracterizeze printr-o tendință, să reprezinte o direcție pură, deoarece sistemele se înnulțesc, se contrazic, multe se eclipsează și astfel gruparea își pierde caracterul, prezen-

Cesanne nimit ar exclama: Je n'ai pas voulu ça.

La Salonul Artiștilor francezi „Salonul” propriu zis, păstrătorul tradiției de aproape un secol și jumătate, majoritatea pictorilor mediocrii continuă a se conforma servil acestei tradiții: cei remarcabili însă domină sistemele și influențați de impresionism dau, prin factura modernă a operelor lor, reținută, o noțiune de artă sănătoasă și justă pe

Grazia Deledda

Câinele

În vesoasa dimineață, pe malul mării, am dat azi peste un câine.

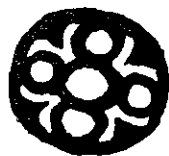
Trei țărani stăteau în nisip, cu umbrela, panterul și cismele care îngreunează drumul.

Câinele stătea în fața lor, incremenit, cu labele în apă și țintea depărtările mării, prin zăbrelele botniței, ca un ochi.

Trecând și eu, desculță, prin apă, mă uitai la el; căci îmi place să privesc animalele în ochi, mai mult decât pe oamenii mincinoși.

Câinele cel mare răspuse privirii mele: avea ochii verzi și blânzi, o față tânără, leală: iar spinarea înaltă, sură-pătăta de continente pământii ca o hartă geografică.

Pricepui pe dată starea mea sufletească, bună căci vremea era, frumoasă, marea liniștită; și se luă după mine.

În lângă sentimentul respectului de muncă. Iată câți-va cari se remarcă la Salonul din anul acesta:

Prin admirabila sa ordonanță tabloul maestrului BILOUL este unul din cele mai remarcabile lucrări ale Salonului. „Antinea”, femea fatală, este de un colorit frumos și de o execuție pasionantă. Cu mare știință artistul a făcut o statuie vivanță de un efect excelent. Prin contrastul coloritului, acest nud servește tonurilor violente cari îl înconjoară, căpătând astfel o și mai mare vigoare.

Peisajele pictorului MONTEZIN sunt opere de visător. Idealist fără să se îndepărteze de adevăr și realist fără să copieze nimic.

Sabatté prin motivul religios „Ultima verba” dă o frumoasă și vastă decorație.

Pânza lui CAUVY e de un frumos arabesc decorativ.

Portretele de Pierre și Albert Laurens, de Louis Roger sunt de o bună factură și observație serioasă.

Berthommé cu „Tricoteuse” este de o sinceritate primitivă.

Pânzele d-nei Rondenay și d-lor Adler, Quoste, Devambez sunt pline de talent.

Dămnul E. Stoenescu cu un portret admirabil și o splendidă natură moartă nu numai că se remarcă dintre puținii români expozanți, dar talentul acestui artist încercat e mult apreciat de publicul francez, care așteaptă nerăbdător expoziția promisă, unde își va arăta bogatele sale însușiri netăgăduite.

Printre celelalte câteva mai de pânze expuse, dacă se mai remarcă unele prin oare care calități artistice, restul sunt mediocre.

La sculptură sunt de menționat maestrul Dubois, Sicard, Maillard și compatriotul nostru Alexandru Călinescu, singurul român expozant, ale cărui lucrări lasă să se întrevadă un frumos viitor artistic.

Sistemul după care se face selecțiunea lucrărilor, e vorba să fie și el reînviat, pentru ca alegerea judicioasă a operilor, ce ar urma să fie expuse să menție acestei instituțiuni prestigiul de care s'a bucurat timp de veacuri.

ELENA P. ALEXANDRESCU

Îi simțeam pașii în apă, în urma mea, ca ai unui copil; mă ajunse, mă atinse ușor cu botul ca să-mi dea de veste că era acolo, și să-mi ceară parcă voie să mă însoțească.

M'am întors și i-am mângâiat capul de catifea; am simțit pe dată că, în sfârșit, aveam și eu un prieten pe lume.

Păru — la fel — bucurat, ca de ceva nou, din greoiu se făcu sprinten, dădu fuga înainte-mi dansând parcă prin apă din care-i ieșeau labele curate printre nori de scântei: iar, din când în când, se oprea să mă aștepte, întorcându-se să vadă dacă eram mulțumită de el.

Ochii îi erau fericiți, precum cred că erau și ai mei; amândoi uitaserăm multe.

Iar marea ne întovărășea în această frumoasă plimbare, uitându-și, la fel, de mâniile care prea adesea, dar nu mai adeseori decât pe noi, o frământă. Valurile se jucau cu picioarele noastre.

Locana soarelui, în oglinda umezită a malului, mergea înaintea noastră, încă pășinându-se să nu ne lase să prindem nici să ne uităm la ea.

Doi tineri trecură, ducând în brațe, ca o amforă, o fetiță frumoasă; apoi nimeni.

Merserăm așa până la un loc depărtat, un cimitir de scoici: scoici moarte, risipite ca niște oase pe un câmp de bătăie.

Te crezi la capătul pământului, până la care nu ajunge omul: doar urma păsărilor desfășoară dantele lungi, șerpuitoare, pe nisipul neîntinat.

Omul, aici, nu ajunge; și totuși și-e frică să nu întâlnești pe cineva: trebuie să te întorci înapoi, unde e lume multă, și unul te păzește de răul celuilalt.

Dar câinele merge mai departe, de capul lui, sare pe mal și se tăvălește în nisip, se joacă cu o nuia, se dă pe spate, cu pantecele gol, gâfâind, cu labele care ar voi parcă să prindă cerul.

Mi se pare că și uitat de mine și că voi să stea singur cu nebuna lui bucurie de libertate: m'am jucat ca totdeauna,

cu fantezia mea, socotindu-l înțeles cu mine.

Și mă întorc înapoi singură; dar am făcut câți-va pași și aud un galop prin apă: câinele mă ajunge, mă-o ia înainte, se întoarce și fără să se oprească, se uită la mine: niciodată n'am văzut o privire mai rugătoare.

— Nu mă lăsa, — spunea acea privire: — dacă îmi dai voie, viu cu tine, ba chiar merg înaintea ta ca să-ți arăt drumul și să ajung înaintea acolo unde trebuie să ajungi.

Acest câine, așa dar, este al meu: dacă nu-i al țărănilor, este fără îndoială al meu: și vream să-l iau; am să-l pun să păzească grădina, iar în ceasurile de singurătate o să stăm amândoi la umbra unui copac, mulțumiți de prietenia noastră. Am să-l pun să păzească și casa.

Așa mă gândesc; căci din socotele mărunte, ca florile frumoase din sămânța lor, nasc generozitățile noastre.

Câinele, acum, se apropie de mine, măsurându-și pasul cu al meu: din când în când se oprea și adulneca algele, apoi se uită pe mare, scuturându-și urechile: căută, fără îndoială, ceva, pe măsură ce ne întorceam. Dacă însă îi mângâiam capul, ridică ochii și-mi făgăduia credință.

Ajungând la locul unde erau țărăni se opră, neclintit, cu labele în apă, cu ochii așintii printre zăbrelele botniței, așintii în depărtările mării. Părea un ochi întors în teneț după o fugă scurtă.

— E-al dumneavoastră? — întreb pe țărani.

— Nu-i al nostru; credeam că-i al dumneavoastră. Se vede treaba că și-a pierdut stăpânul.

Ori cât m'am străduț n'a mai vrut să meargă după mine: acum nu mai eră joacă. Acolo își pierduse stăpânul, acolo rămăsese să-l aștepte.

Multe lucruri am învățat azi dela tine, câine mare cu ochii verzi cari, așa dar, știu să mintă ca și ai oamenilor.

Și, mai ales, mă înveți că trebuie să mă opresc acolo unde m'am rătăcit, să mă joc numai, cu iluziile trecătoare, adăstând ca singurul meu stăpân, conștiința, să vină să mă ia.

Trad. din ital. de ALEXANDRU MARCU

Hexametree zorilor

Zâmbetul zorilor zboară șglobiu pe zarea câmpiei.
Nu știu ce cântec pătrunde, cu seva, prin firul de iarbă.
Nu știu ce voce aud din țărăna, nu știu ce râde,
Nu știu ce dragoste roză cuprinde văzduhul în brațe.

Sălcii cu ramuri de bronz, lungi isbucniri de viață,
Arteziene de suc incremenit în cadere.
Muguri: ventuze ce-aspiră suflarea zefirului palid,
Ochi nemișcați ce pândesc vлага ce plouă din soare.

Sălcii cu ramuri de bronz, hieroglife bătrâne,
Azi înțeleg însăfârșit tot adevărul pe care
Geniul vostru tăcut scrisu-l-a veacuri, de-a rândul.
Astăzi am prins și-am cuprins cugetul vostru în mine.

Soare, tu gură de foc, isvor nesecat al enigmei,
Frate cu tine sunt azi, căci rupt-am zăgazul robiei:
Lumina iubirii ce-o port ca pe-o față imensă prin Cosmos
Mă face să văd infinitul din care-am pornit amândoi.

Zâmbetul zorilor zboară șglobiu pe zarea câmpiei.
Nu știu ce cântec pătrunde, cu seva, prin firul de iarbă.

EUGENIU SPERANȚIA

De vorbă cu sculptorul Han

DOUA POPOARE SCULPTURALE. — INTRE RODIN ȘI BOURDELLE. — STATICUL ȘI DINAMICUL. — EVOLUȚIA UNUI CUGET PLASTIC. — EMINESCU ȘI SAULESCU. — MONUMENTELE PUBLICE IN ROMANIA. — CURENTE NOI IN SCULPTURA. — SCULPTURA ROMANEASCA.

Ați văzut „Șcherazada”, pantomina cu muzica lui Rîmski-Korsakov? Eunucul păzitor al seraiului poartă la brâu o chee uriașă care-i acoperă tot pieptul. Fără alte lămuriri, tot publicul înțelege că acel eunuc n'are alt rost și alt înțeles de cât al paznicului, iar simbolul lui perfect și unic e: cheia. După descuierea ușilor, tinerii ar trebui să intre în sală tiptil, neîncrezători, spăimântați și de o curșă probabilă și de bucuria scurtelor și neașteptatelor voluptăți oferite de femeile seraiului. Tinerii nu vin tiptil; ei juc o singură săritură prin văzduh, de la ușă la picioarele femeilor; linie curbă perfectă, clan vital sublim sau trivial — cum voiți — tăind în semicerc aerul, cometă din care nu vezi bine de cât capul în căutarea contopirii cu altă stea. Săritura era esențialul; mișcarea curbă definea e-lanul erotic, dacă nu chiar gestul unic și iramplasabil.

Cugetăm că danțul trebuie neapărat pus printre celelalte arte — întru cât el crează și într'un chip care nu poate fi înlocuit de nici o altă artă — când ne-a venit în minte un grup al sculptorului Han. Spiritul lui Han danțase în piatră. Era sculptura prin care aflasem de existența lui Han și prin care-l ținem minte. Grupul reprezenta o femeie înținsă cu spatele pe trupul unui bărbat, într'o tortură care te îndemna să pipăi piatra de teamă să nu fie moale ca viața. Bărbatul, cu fața halucinantă, deși ținea de-asupra lui femeia era chinuit de imposibilitatea de a cuprinde cu mâna dreaptă, în întregime ceea ce inima lui voia — și această luptă corp la corp, sâlbatecă, fără milă, arată că sculptorul trecuse de așa numitele și crezutele atitudini „frumoase” și căuta gestul caracteristic, adevărat emoționant de sub aparențe. Grupul era „stilizat”, gestul era voit, îmbrățișarea omului care ținea de-asupra lui femeia, avea cu toată tortura lui ceva academic; se ghicea că sculptorul își pusese o problemă și o rezolvase cinstit, în toate amănuntele, în cât opera putea constitui o demonstrație la o teoremă dată. Am reținut însă problema sculpturii, tendința lui spre eliberarea formelor din jugul „atitudinilor” și întrebuinșarea acestor forme pentru înfăptuirea unui gând.

De-acți până la mânărea formelor — chiar în afară de legile antropometriei și ale anatomiei legale — era numai un pas. Sculptorul Han a făcut și acest pas.

Așa dar Expressionism?...?

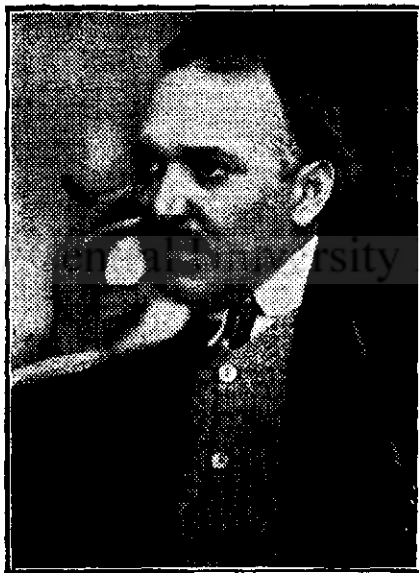
Da, Expressionism!... Căci Expressionismul nu este — nici în teatru, nici în poezie, nici în sculptură — o școală a haosului și a nebuniei, a viziunilor anormale și anti-estetice. Ca și romantismul, sora lui mai mare, ale cărui manifestări în toate domeniile artei, sunt azi clasice, expressionismul urmărește tot o redare a esențialului, a cosmicului, a „patosului mișcării” (cum zice atâta de bine d. Lucian Blaga). Singura deosebire — și fundamentală, întru cât a schimbat toate mijloacele de expresie — dintre romantism și expressionism, e că dintre romantism să redă esențialul, cosmicul, „patosul mișcării”, prin elementul tipic (elementul comun obiectelor sau ființelor) pe când expressionismul urmărește același scop prin elementul particular al unui gest, al unei imagini, al unei ființe.

Sculptorul Han are meritul că sculptura sa e ferită de toate exagerările inova-

torilor. Gustul sigur și ponderat l'a păstrat pe tărâmul normal și accesibil tuturor iubitorilor de artă, și nu ni se cere un prea mare efort ca să trecem de la sculptura obicinuită la sculptura lui Han.

Cine a văzut bustul lui N. Iorga — o frunte încruntată sub care se aprind doi ochi așteptând și privind parcă apropierea unei haite de lupi; bustul lui Dante, cu chipul perfect închis în gândul lui ca și trupul deplin înfășurat în piatră până la gât; capul „domnișoarei Iulia” sub înfășurarea Didci Solomon — cap de șarpe, cu suvița la mijlocul frunții ca un gând de nebunie; — sau fluidele înfășurări ale poetei Claudia, ca o silfidă întinsă pe o stâncă peste care trec marea și spumele mării; a simțit numai de cât gândul neastâmpărat al lui Han.

Dar gestul esențial și exclusiv făcut piatră, Han ni l'a dat numai în câteva, numai în prea puține lucrări până azi.

O. HAN

(Sculptorul e la mijlocul vieții sale). „Sărutul” e construit în două triunghiuri cu înălțimile lipite și ipotenuzele desființate. Înălțimile lipite — trupurile spiritualizate — sunt „sărutul” ridicat la emoția unui gest metafizic.

Grupul în care Han a fost inspirat însă de cea mai mare bucurie a geniului său artistic, e „Isus și Magdalena”. Sunt compins de acest lucru și de faptul că valoarea deosebită a lucrării a scăpat intenției principale a sculptorului și puternicul gând sculptural trăiește doar ca amănunt al concepției generale. În picioare, drept, în fața lui, Magdalena a lăsat fruntea pe pieptul lui Isus care cu un cap de om de-asupra capului ei o sărută pe creștet, cu amândouă mâinile pe după mijloc strângându-l la el. Măinile Magdalenei care au lăsat loc îmbrățișării lui Isus, înținse, fac din întregul grup văzut din față: o cruce. Sculptorul mărturisește că a voit să facă o cruce creștină din Isus și Magdalena, cele două poluri ale moralei creștine. Dar ceea ce impresionează în grup nu e această „cruce”, care trebuie descoperită cu oarecare dibăcie, ci atitudinea lui Isus, al cărui gât e mai înalt de

cât prevede anatomia restului oamenilor, ca dela această înălțime, cu ochii închiși, Isus să-și lase gura pe creștetul femeii pierdute. Aci, în această anomalie e întreg spiritul creator al lui Han, și în același timp tot spiritul creștinismului. (Neînțelegător, sculptorul și-a reprodus lucrarea văzută din față, ca să apară „crucea”, acum doi ani în revista „Gândirea”).

Cu astfel de însușiri, nu e de mirare că O. Han e cel mai bun prieten al scriitorilor. Într'un fel, el este un scriitor. El scrie cu piatră.

Tot atât de bine vede problema monumentelor publice, în țara aceasta în care „statuile” sunt atât de „expresioniste” pentru vulgaritatea generală a gustului. Geniul cu aripi care a scoborât pe soclul poetului Săulescu a venit — precum au bănuț de la început câțiva scriitori — dintr'un vers al poetului. „Știam bine că pe Săulescu într'o poezie a lui trebuie să-l caut...” mărturisea Han în fața monumentului în ghips, și câțiva dintre cei de față am rostit în același timp cu Han: „Un țipăt a vuit în noapte...” Sculptorul găsisse poetul!

I s'a dat de curând însărcinarea să facă o statuie pentru Eminescu.

D. Sadoveanu, căruia îi mărturiseam într'o întâlnire întâmplătoare de curând la Iași, că mai mult de cât pentru statuie, comitetul de scriitori trebuie felicitat pentru alegerea lui Han, a zis: — „Chiar dacă nu va fi Eminescu, va fi Han, și tot va fi o operă de artă...”

Va fi Han, incontestabil, dar credem că va fi în primul rând Eminescu, dacă nu prin trăsăturile feței — pe care de altfel le poate reproduce orice elev de bele-arte, — prin sufletul lui Eminescu pe care Han îl va găsi și ni-l va arăta, mâine, în bronz...

DOUA POPOARE SCULPTURALE

S'ar putea spune că omenirea a avut două popoare cu adevărat sculpturale: grecii și francezii. Și totuși fiecare dintre ele au cu totul alt ideal artistic. S'a întâmplat ca și alte popoare să înscrie în istoria artelor sculptori mari, Italianii deopildă. Dar acolo Donatello și Michel-Angelo sunt excepții, două individualități geniale răsărite izolat, fără trăsură de unire care să facă un lanț ce s'ar putea numi sculptură italiană cum se spune despre pictura Italiană cu înălțuire strânsă dela Giotto, Rafael, Leonardo, Tizian.

Sculptura greacă a avut darul să realizeze plastic o idee colectivă. A abstractizat în linii și forme rezumative, nu o mulțime de indivizi, ci omul tip reprezentativ al frumuseții plastice și al idealului de viață grec. Omul zeu, perfecțiunea fizică și seninătatea sufletească, zeul spre care cultura și viața greacă tinde. În sculptura greacă echilibrul sufletesc duce la perfecția formelor.

Forme realizate unitar și rezumativ duce la stil; prin stil și formă abstractizată omul a devenit zeu. Artă în care sufletul, rațiunea, ochiul și mâna, sunt într'o armonie deplină. Artă de pondere și echilibru.

Idealul sculpturii franceze nu e realizarea prin pondere și echilibru a unei idei colective, ci este o idee individualistă, realizată prin sentiment. Nu zeu cu seninătatea lui abstractă, tipul-sinteză

și apoteoză vieții, a omului fărâmițat de viață. Sufletul care arină forma nu raționează care o înseninează și împietrește, ca la greci!..

INTRE RODIN ȘI BOURDELLE

Sculptura lui Rodin rămâne opera unui suflet cu variate ecouri în viață, opera unui mare tehnician, operă însă, în cadrul sculpturii de interior. Cu toate aceste însușiri de bogată viață, a creat — cum era firesc — o atmosferă de magie în jurul său, devenind aproape singurul izvor de inspirație plastică. Nu îi mai interesea viața pe artiști. Se înfruptau fiecare din fructele pomului Rodin socotind că prin aceasta se apropie de sculptură și, tot deodată de marile mister al operei maestrului. Devănuise furnizor de idei și inspirație plastică.

În această atmosferă stăgnață se afirmă brusc, izolat și straniu Heracles a lui Bourdelle. Deosebit cu totul în gândul care concepe și în mâna care zămislește, Bourdelle afirmă dela început un spirit plastic înrudit de aproape cu monumentalitatea artei egiptene, cu primitivii greci, cu sculptura gotică, și apropiat de preocupările artei germane, în străduința de a căuta un stil.

Pentru Bourdelle, piatra, bronzul în forma lui brută, sunt întreguri vii cu viață proprie, de care artistul nu se poate atinge. El nu face decât să dea formă nouă materiei. El afirmă în piatră și bronz, într'un stil definitiv, omul în tot ce are mai profund, mai definit și mai constant în viață. O statuă a lui Bourdelle este om de piatră sau de bronz, (cu calitățile întregi ale materialului, purtător de un sentiment energetic, idee, simbol omenească.

Pornind dela un sentiment static definit, printr'o organizare savantă, stăpânind materia, construiește într'un bloc prin opoziții mari de planuri și linii arhitectonice, o formă omenească închisă într'o formă geometrică. În acest bloc taie o succesiune de planuri din a căror poziție și relațiune, obține o formă plastică omenească, constructivă, cu simplitatea și claritatea duse până la abstract cu cari se prezintă o operă arhitectonică. Această unitate a operei, privită din orice latură, o face să aibă o siluetă cu aceeași fizionomie de sentiment. Spirit constructiv inclinat spre abstractizare, Bourdelle a înțeles că sculptura fiind arta care a servit mult timp de ornament arhitecturii, a intrat în spiritul său constructiv și se cere clădită pe un schelet geometric. Emancipată de arhitectură, sculptura rămâne totuși pe acest principiu pe care însuși materialul aproape comun al acestor două arte îl împune.

În acest spirit, cu aceste mari însușiri plastice-arhitectonice și-a urzit opera.

STATICUL ȘI DINAMICUL

Rodin a prins mișcarea, descompunând-o în momentele ei schimbătoare, obținând astfel senzația de succesiune și continuitate. Bourdelle în „Heracles nu da mișcarea în succesiune ci dimpotrivă staticizează o acțiune omenească. Eroul lui întinzând arcul într'o supremă încordare fizică, s-a fixat în această acțiune rămânând împietrit în ea. E deci un maximum de acțiune concepută totuși static. Nu afirmă nici o căutădenie paradoxală. Bourdelle spirit logic și ochi constructiv, nu concepe dinamismul în sensul lui Rodin de a da iluzia mișcării în succesiune. Sculptura luptă cu realități cum sunt piatra și bronzul cari au un volum real și cari realmente nu se mișcă. Iluzia mișcării numai pictura o poate da, fiindcă se bazează pe o convenție a ochiului; fiindcă relieful în pictură nu este o rea-

lizitate în spațiu, cu proporțiile reale ale obiectului pictat ca în sculptură, ei se întemeiază pe o iluzie: pe o suprafață plană obține forme în atmosferă.

De aceea pentru Bourdelle sculptura rămâne statică prin definiție și prin materialul întrebunțat.

După cum un arhitect nu concepe o casă care să-ți dea senzația că se mișcă, tot astfel Bourdelle nu concepe ca o statuă să-ți dea senzația că sare de pe soclu.

EVOLUȚIA UNUI CUGET PLASTIC

— „Am trecut printr'o epocă de formare, în care nu mă găseam pe mine și alta în care m'am pus de acord cu sentimentul meu plastic. Iubitor de construcție și

realizare sunt perfectibile ori cărui artist.

În afară de școală, în desăvârșirea unui artist, intră ca factor cultural muzeul de artă, care contribuie la educația artistică.

Muzeul de artă, sufletește este pentru un artist plastic, ceea ce este biserica pentru un credincios: un loc de reculegere sufletească. Într'un muzeu, operele înaintașilor noștri au o atmosferă de religiozitate, care întărește o conștiință artistică. Dar unde și câte sunt muzeele noastre? Lipsa lor se resimte și se va resimți dureros și de-acum înainte în viața noastră artistică.

Arta gotică a contribuit la clarificarea sentimentului meu plastic în fața natu-

O HAN: ISUS ȘI MAGDALENA

formă, înțelegând că sculptura trebuie clădită pe un schelet geometric, nu mă puteam adapta curentului Rodenist de la noi, care sta pe o sculptură impresionistă. Mi-a trebuit după terminarea școlii, să muncesc să mă desbăr de ceea ce-am învățat la școală. Învățământul artistic la noi fiind o ruină, constituie a grea problemă culturală.

Cu toate că talentul unui artist este determinat prin naștere, mijloacele de

rei și mi-am lămurit direcția posibilităților mele de realizare.

Cred în alfabetul elementar al sculpturii. Sculptura care a servit de ornament arhitecturii, a intrat în spiritul ei constructiv și se cere clădită pe un schelet geometric. Emancipată de arhitectură, sculptura rămâne totuși pe acest principiu pe care însuși materialul comun al acestor două arte îl împune.

În sculptură mă interesează Omul, în

tot ce are mai definit și mai constant în viață, în tot ce e mai esențial în vitalitatea lui.

EMINESCU ȘI SAULESCU

Sculptura monumentală trebuie să reziste în cadrul naturii profilată pe arhitectură, să formeze un element decorativ și subordonat. Un monument este și arhitectură și sculptură: arhitectura și sculptura să se unească într'un volum, într'o formă în care planurile și liniile sculpturii, să facă un tot unitar ca stil, contopite astfel încât monumentul privit din orice latură să facă o singură siluetă, o singură încheiere arhitectonică prin armonie și unitate.

În realizarea sculpturii monumentale a lui Săulescu, pe care o cunoașteți, și în cea viitoare a lui Eminescu, acestea sunt principiile călăuzitoare. Și accentul grav — precum ai văzut la monumentul lui Săulescu — cade nu pe ceiace constituie personalitatea fizică a poetului, trecătoare, ci pe ceiace constituie personalitatea lui poetică, aceia care ne-a fermecat. În același fel vreau să-l redau și pe Eminescu.

MONUMENTELE PUBLICE ÎN ROMANIA

Inceputurile sculpturii noastre au fost mai fericite. Primele monumente publice făcute la noi, precum: Gheorghe Lazăr și Gh. Asachi de sculptorul **Georgescu**, statuia lui Miron Costin făcută de **Hegel**, Monumentul lui Ștefan-cel-mare de la Iași, de artistul francez **Frémier**, Ovidiu lui **Ferraro**, așezat la Constanța, și **Heliade Rădulescu** din București, sunt opere de seamă și de reală valoare și au fost ridicate la sfârșitul veacului trecut.

Partidele politice s'au adresat în străinătate la sculptori antreprenori de talia unor **Romanelli** și **Dubois**, grandi logvenți multități artistice în țările lor. Astfel ni s'au erijat monumentele-tip, redingote, soldatul și țărâna, vulturul și steagul simboluri gata confecționate, apelând câteodată și la Arsenalul armatei cu toate ustensilele, cu care se sorcovesc monumentele publice (vezi monumentul de ghiulele al generalului **Florescu**) și tot deodată se trivializează sentimentul național.

Cum eria de așteptat sculptorii noștri grăbiți după comenzi, au utilizat la rândul lor, aceste simboluri-tip cu vulgura lor putere de convingere, astfel că ideea plastică, concepția de monument, simbolul izvorând dintr'un sentiment creator de artă este standardizat (monumentul **Carada**) și comercializat dând generațiilor viitoare icona grotescă a vremilor noastre și creind pentru viitorii artiști prin exemplul acestor monumente o atmosferă neprietnică unui curent real artistic.

Am fi bucuroși dacă lipsind pe un artist român de comanda unui monument am fi recompensați printr'un monument făcut de un mare artist străin, și exemple avem în trecut (**Ștefan-cel-mare**, **Ovidiu**, **Heliade**) care ar folosi educației noastre artistice. Dar în loc să ne adresăm nulițărilor străini e mai bine ca monumentele să fie făcute de artiștii noștri, ca printr'o continuă experiență să ajungă să creeze monumente originale.

Felul cum se vor da de-acum înainte monumentele, constituie pentru Ministerul Artelor, — singura noastră autoritate în problemele de artă — o obligație culturală a cărei însemnătate numai vremurile noastre valutate o ignorează. Un semn bun este numirea d-lui **Nichifor Crainic** ca secretar general al Artelor, personalitate culturală cu o înțelegere

superioară a problemelor de artă, spirit entuziast pentru cultura românească. Aceasta ne îndreptățește să sperăm și să-i cerem imperios stăvilirea cauzelor urășirei urbane prin monumente ridicole și rezolvirea acestor probleme artistice și naționale.

Dealtfel d. **Nichifor Crainic** se angajează prin interviul dat în „Rampa”, interviu ce devine la d-sa un întreg program pentru Ministerul Artelor.

În acest interviu care a avut darul să suscite în lumea artistică, un deosebit interes, problemele de artă își găsesc o superioară înțelegere.

CURENTE NOI ÎN SCULPTURA

Impresionismul lui **Rodin** dusese sculptura la o înlănuire de suprafețe plastice, iar întregul volumului își prevedea existența în spațiu.

Diferențierea de planuri, încărcate de densul plastic sculptor, mișcarea în întretăierea planurilor fărâmițate, distruge expresia întregului, elementul constructiv. În această elaborare pusă pe amănunt, sentimentul, factorul creator dela care precede orice operă își pierde forța inițială la artiștii moderni.

Prin afinitate sufletească și poate ca o regenerare, personalități ca **Bourdelle**, **Mestrovici**, **Haller**, **Maillol**, **Despiau** au găsit în stilurile arhaice, cari sprijinite pe alfabetul elementar al sculpturii, sunt arhitectonice, o lămurire a viziunii lor plastice. Sunt departe de a crede că opera acestor artiști este primitivă ca sculptura popoarelor în prima fază de civilizație.

Răsboiul cu deprimarea generală ce a produs în sufletul modern, a creat o voință nouă, care în pictură și sculptură își caută expresia, tinzând spre crearea operei în care voința apare ca factor determinant.

Realitatea unui curent este opera de artă. Ea determină valoarea unui curent. Este absolut egal în ce curent se întregrează o operă de artă. Ea se adresează simțului nostru plastic prin corespondența de la forma plastică a operei la simțului nostru de viziune plastică.

Cubismul cu ismele afiliate sau nu, e în afară de această corespondență. Realizarea îi stă cu totul în abstract. De altfel formulele acestea în plastică sunt foarte generoase, dispensând artistul de atenția necesară meseriei. Plutind în abstract (sculptura e o realitate în spațiu) avem și noi sculptorii de găngăni-formule; iar știința sculpturii se disprețuiește, pentru că artistul ignorând realității plastice, are iluzii de superioritate artistică!

SCULPTURA ROMANEASCA

Reprezentanți caracteristici după mine ai sculpturii românești sunt:

Sculptorul **I. Georgescu**, autorul statuei **Gheorghe Lazăr** și a statuei **G. Asachi** din Iași. Sculptura din timpul lui era pusă în serviciul antrepizei de pompe funebre.

Opera lui **Georgescu** e impregnată de un spirit constructiv, cu o rară forță abstractizare plastică. **Georgescu** e primul nostru sculptor de valoare artistică.

Brâncuș, în ciuda preocupărilor lui multiple și încărcate de tendințele mai multor stiluri arhaice, rămâne tot realistul din prima fază de realizare.

Paciurea, dotat cu un mare sentiment pentru plasticitatea formelor. Gigantul în piatra din parcul **Carol**, este o lucrare de dimensiune cu concepție largă și unitară. **D. Paciurea** este un nedreptățit al timpului nostru. Nu i s'a dat nici un prilej să realizeze opere în măsura talentului său și la care avea tot dreptul.

Henric Rochefort, celebrul pamfletar francez, care era omul cel mai caritabil din lume, primi într'o zi vizita unui domn, care-i vorbi cam în felul următor:

— Domnule Rochefort, știu că d-voastră câștigați mulți bani și că aveți un suflet bun. Am venit deci să vă vorbesc de o biată femeie, care n'a mâncat de două zile și care va fi dată afară din casa unde stă, pentru că n'are șaptezeci și cinci de franci ca să-și achite chiria.

— Sărmana! zise Rochefort și duse mâna la buzunar.

— Mizeria ei e mare și durerea ei te zguduie. Șaptezeci și cinci de franci nu sunt nimic pentru d-voastră, puteți s'o salvați, urmă vizitatorul.

— Dați-mi numele și adresa ei, ca să-i trimit suma.

— Nu e nevoce, răspunde vizitatorul, îmi puteți da mie bani; poftim și chitanța, că eu sunt proprietarul.

Jackie Coogan, fu întrebat de o doamnă în vârstă, care vizita un studio din Hollywood:

— Ești prea mare ca să mai fii sărutat? Atunci „Kid”-ul răspunde îngâmfat:

— Eu, nu, dar d-voastră doamnă, sunteți prea în vârstă pentru aceasta!

Mozart primi într'o zi vizita unui tânăr absolvent al Conservatorului care-l întreabă:

— Spuneți-mi maestre, cum aș putea să devin un compozitor celebru?

— Ești încă prea tânăr!

— Dar d-voastră, maestre ați fost cu mult mai tânăr decât mine, atunci când ați ajuns la celebritate.

Așa e, dar vezi că eu n'am avut nevoie să cer statul mîmănu, cum să fac spre a ajunge cum spui d-ta o celebritate.

Generalul Obregon, Președintele Mexicului, e un cinic. Primind pe marele scriitor spaniol **Vincente Blasco Ibanez**, l-a întâmpinat cu aceste vorbe:

— Desigur, maestre, că acei cu cari ai vorbit despre mine, îți vor fi spus că s'au fi un hoț de drumul mare... Nici nu vreau să încerc a mă desvinovăți: oiu fi eu hoț, dar vezi că eu nu pot fura decât cu o mână (aluzie la brațul amputat) pe când adversarii mei au asupra mea superioritatea de a putea fura cu două mâini.

RUD. A. KNAPP.

Fr. Storek, o conștiință severă pentru ceace constituie meșteșugul sculpturii.

Medrea, cu simț al volumului și fluiditate ritmică.

Cine e urmașul acestora, sau cine va izbui să realizeze mai amplu și mai original pentru vremea noastră spiritul sculptural — iată enigma pe care numai viitorul o va dezlega!

Domnul O. Han se exprimă greu. Ar fi voit să lucreze toate acestea, ca lutul, cu mâinile lui... Nu e oare și ideea o materie plastică în care trebuie să ne sculptăm personalitatea?...

F. ADERCA

GEORGE COȘBUC

1856 — 1918

Intre anii 1885—1890, când poezia eminesciană era în floare și genialul poet se impunea tot mai mult în opinia publică românească, apare în Ardeal George Coșbuc.

Născut și crescut într'un mediu sănătos de țară, Coșbuc introducea în poezia noastră o viață nouă. Prin nota sa deosebită, prin vioiciunea talentului său prouspăt și original, poetul născădean era sortit să joace un rol important în poezia românească posteminesciană.

George Coșbuc s'a născut la 8 Septembrie 1856 în satul Hordona de lângă Năsăud din familie de preoți. Se spune că adevăratul nume al neamului său ar fi fost Casian; iar pe cel de Coșbuc l-ar fi primit un străbunic al poetului dela un rus pribeag prin acele ținuturi.

Copilul George învață școala primară în satul natal cu dascălul bisericii Tănăsucă, un om cu puțină știință de carte, dar deștept și cu mult suflet românesc. Isprăvind școala primară trece la liceul grăniceresc din Năsăud unde la 1884 își ia bacalaureatul. Sunt foarte interesante amănunțele publicate de d. prof. N. Drăgan, (revista „Transilvania” 1921) despre activitatea literară și culturală a poetului în această vreme.

După terminarea liceului pleacă la Cluj unde urmează un an și jumătate facultatea de filosofie. Desigur tovarășia colegilor unguri, care au păcatul de a se considera totdeauna superiori, îl îndepărtează de acolo. Bucurându-se de numele său literar, pe care revistele ardeleni îl cunoșteau de pe când avea vârsta de 15 ani, Coșbuc este invitat de prozatorul I. Slavici să intre în redacția „Tribunei” dela Sibiu. Marele novelist presimțea ce comoară scumpă se ascunde în sufletul sfiosului tânăr și îi dă tot concursul material pentru a putea să se îndeletnicească numai cu literatura.

Dealtfel însuși Coșbuc a mărturisit undeva că postul său de la „Tribuna” era o „sinecură” dată de I. Slavici, cu singura obligație, de a publica poezii în foia literară a ziarului.

Adăpostit de grijele materiale, sfătuit și îndemnat de bunul său confrate, poetul lucrează cu multă râvnă și entuziasm. Cele mai multe și poate și cele mai frumoase poezii ale sale, datează din această vreme.

În 1889 publică la Sibiu minunata sa poezie „Nunta Zamferei”.

Revista „Convorbiri literare” din București o reproduce cu o notiță elogioasă la adresa autorului. Titu Maiorescu entuziasmat îl cheamă în capitala României libere.

Cu același veselie ca și craiul Viorel din „Nunta Zamferei” trece poetul munții aducând pe malurile Dâmboviței întreaga lui lume de împărați și zâne crăiești. În avântul său tineresc Coșbuc nu-și dădea seama că acea lume ideală și poetică nu putea trăi decât numai sub umbra brazilor și în genunele munților din meleagurile sale natale.

Părerea de rău a revenit mai târziu și poetul a purtat-o cu adâncă mîhnire până la sfârșitul vieții sale. Transplantat într'un mediu nou și cu totul deosebit de acel pe care îl trăise în Ardeal, Coșbuc avea să plângă în tăcere, înstrăinarea așa cum mai plânsese și un poet popular desrădăcinat de locurile natale:

„Trandafirul rău tânjește
Dacă-l sapi de unde crește!...
Tot așa tânjește și eu
După sătșorul meu...”

Dar dragostea neajmărită pentru limba și literatura națională i-a dat îndrăgiri vii și îndrăznețe. El luptă prin scris pentru ea și toată regenerarea literaturii noastre dela 1890 încoace pornește dela el. Prin revista „Vatra” în tovarășia lui Caragiale și Slavici, el pregătește curentul puternic, care ia ființă după 1900 la revista „Sămănătorul” unde are de tovarăș pe poetul Al. Vlahuță. Ceeace a început la „Sămănătorul” continuă cu I. Gorin la „Viața literară”.

Pentru luminarea poporului poetul Coșbuc scrie la revista „Albina” și diverse broșuri și biblioteca de popularizare „Steaua”. Drept răsplata pentru munca sa sinceră în domeniul literaturii naționale, statul l-a recompensat cu un modest post de referendar la Casa Școalelor; iar Academia Română cu premii pentru... traducer:!?..

G. COȘBUC

Calvarul unei dureri adânci dar discrete, l-a dus până la sfârșitul vieții. Cel care a cântat așa de furtunos vitejia poporului său, era sortit de „atum” să moară ca și viteazul Gelu, privind cu înduioșare hoardele străine care stăpâneau biata lui țară.

Poesia coșbuciană marchează o etapă de progres în istoria literaturii noastre. Dezvoltată paralel cu poezia posteminesciană, sau mai bine zis, cu acea a curentului eminescian, ea venea să se afirme cu o notă aparte și bine distinctă. Noutatea de fond se resfrânge și asupra formei. Având de bază limba vie și originală a poporului, Coșbuc a reușit să creeze o armonie specială în mijloacele sale formale, care erau așa de admirabil potrivite cu fondul poeziilor. Prin limba sa nouă și mai ales prin rima și ritmul versurilor sale meșteșugite Coșbuc este cel mai mare maestru al versului românesc.

Poetul George Coșbuc ca și genialul Eminescu a reușit, cu ajutorul talentului său neîntrecut, să ridice motivele poetice naționale la cea mai superioară creațiune artistică.

Înrămurirea străină, de care au făcut mult caz unii critici dela noi, n'a schimbat întru nimic din factura originală și românească a operei sale.

Opera poetică a lui Coșbuc, împreună cu cea a lui Eminescu sunt singu-

rele creațiuni care vor purta pecetea genialității dealungul veacurilor peste versul românesc și numai ele trebuie să se infățișeze în fața străinătății ca o vie și strălucită mărturie a genialității creatoare izvorită din sufletul poporului românesc.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. — OPERA, EDIȚII :

- 1) Zlatna, traducere liberă din Opitz, în „Tribuna”, Sibiu 1885 Nr. 107—113.
- 2) Blăstăm de mamă, legendă populară din jurul Năsăudului, în „Tribuna”, Sibiu, 1885, pag. 678—698 și în „Bibl. pop. a Tribunei” Nr. 13, în mai multe ediții.
- 3) Pe pământul Turcului, în „Tribuna”, Sibiu, 1885, pag. 982—983 și în „Bib. pop. a Tribunei” Nr. 17, în mai multe ediții.
- 4) Angelina, baladă din Albania, în „Tribuna”, Sibiu 1885, Nr. 281, pag. 1122, reproducă „Adevărul literar și artistic” IV (1923), Nr. 134 din 17 Iunie.
- 5) Două întrebări (versuri), în „Familia”, 1885, pag. 234, sub pseudonimul C. Boșcu.
- 6) Unde sbor (versuri), în „Familia”, 1885, pag. 305, sub pseudonimul C. Boșcu.
- 7) Atque nos, în „Tribuna”, 1886, Nr. 60, 61 și 62, pag. 237 și urmare.
- 8) Fata cralului din cetini, în „Tribuna”, Nr. 73, 74 și 75 și în „Bibl. pop. a Tribunei” Nr. 23, în mai multe ediții.
- 9) Cîntec, în „Tribuna”, 1886, Nr. 117, reproducus în „Adevărul literar și artistic” IV (1923), Nr. 130 din 20 Mai.
- 10) Draga mamei, în „Tribuna” 1886 Nr. 119, 120, 121 și 122 și în „Bib. pop. a Tribunei” Nr. 25, în mai multe ediții.
- 11) Fulger, poveste în versuri, Sibiu, 1887, în „Bib. pop. a Tribunei” Nr. 33, în mai multe ediții.
- 12) Furia violonistului, baladă istorică, în „Tribuna” 1889, Nr. 8, reproducă în „Adevărul literar și artistic” IV (1923) Nr. 137 din 8 Iulie.
- 13) Nebuna (versuri), în „Tribuna”, 1889, Nr. 14, pag. 53—54.
- 14) Dr. Juris (versuri), în „Tribuna” 1889, Nr. 53, reproducă în „Adevărul literar și artistic”, IV (1923) Nr. 126 din 22 Aprilie.
- 15) Fata morarului (versuri), în „Tribuna”, 1889, Nr. 86.
- 16) În biserică (versuri), în „Tribuna”, 1889, Nr. 102.
- 17) Cetină D'albă (versuri), în „Tribuna” 1889 Nr. 269 și 270.
- 18) Actul al cincilea (după Edwin Bormann), în „Tribuna”, 1889, Nr. 277.
- 19) Nunta Zamferei, în „Convorbiri literare”, XXIII (1889—1890), pag. 1009.
- 20) La oglindă, în „Convorbiri lit.”, XXIV, pag. 43.
- 21) Rea de plată în „Convorbiri lit.”, XXV, pag. 794.
- 22) Nu-l ca ea, în „Convorbiri lit.”, XXV, pag. 795.
- 23) Gazel, în „Convorbiri lit.”, XXV, pag. 796.
- 24) Fresco-Ritornelne, în „Convorbiri lit.”, XXVI, pag. 419.
- 25) Inima mamei, poezie, în „Lumea ilustrată” I (1891)—1892), pag. 243 sub pseudonimul C. Boșcu.
- 26) Balade și Idile, Buc. 1893, ed. II, Buc. 1897, ed. III, Buc. 1902, etc...
- 27) Noi vrem pământ! în „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți IV (1894) Nr. 43 din 2/14 Iunie.
- 28) Popa Cojoc (povestire istorică), în „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți IV (1894) Nr. 49 din 23 Iunie.
- 29) Vatra, revistă ilustrată bilingvă, Buc. 1894. (Cu I. L. Caragiale și I. Slavici).
- 30) Chiauura (versuri), în „Literatură și artă română”, Buc. I (1896—97), pag. 725—728.
- 31) Lord Byron, Mazepa. Poemă în versuri. Craiova 1896 (Bib. nouă Nr. 1).
- 32) Prefață la: S. Calbă, POVESTIRI DIN COPILĂRIE, Buc., 1896.
- 33) Prefață la: I. Costin, SPRE PRIMĂVARĂ, Buc. 1896.

Pelerinaj la teiul sacru

Să salutăm cu reținută emoție ziua pelerinajului de mâine. După 37 de ani de la săvârșirea lui din viață, Eminescu va cunoaște pentru întâia dată entuziasmul care l-a întovărășit, la locul de veci în ziua de Sâmbătă, 17 Iunie 1889.

Cu ziua de mâine începe amurgul legendelor și scepticismul nostru își va ceda umbra, aurorei rozalbe. E o tristeță, ori cum, să părăsim o coardă de pe care scoteam accente duioase, ori decâte ori întâmplarea ne punea față în față cu nefericita umbră a nerăzbuțatului „Lu-

Căci trebuie să spunem — și poate pentru noi, în primul rând, scriind aceste date de verificare — Eminescu a avut o înmormântare din cele mai frumoase. Nu pentru că Statul ar fi suportat cheltuielile, în măsura în care orice nepot de stătuă binemerită magnifice funerarii naționale, nici pentru că primul ministru al țării, de pe atunci, Lascăr Catargiu, sau președintele Academiei, Cogălniceanu, și Titu Maiorescu și atâtea alte ilustrități, însoțeau carul mortuar până la groapa de veci. Nu pentru aceasta.

Pe bună dreptate, improvizase Grigore Ventura din amvonul bisericii: „Acel care zace înaintea noastră n'a fost al nimănui ci al tuturor Românilor. Nici noi conservatorii, nici junimiștii, nici liberalii n'au dreptul de a revendica pe Eminescu, ca fiind numai al lor.

În adevăr el a fost ziarist, a fost chiar dintre cei de frunte, dar laurii neperitorilor nu i-a cules ca soldat al condeiiului ci ca poet“.

Dar dacă unanima recunoaștere, cari- înfrățise pe toți la căpătâiul lui, se accentuase de o dragoste peste puterile bietei inimi ce tăcea neputincioasă în fața atâtor efuziuni, de a doua zi chiar acelaș spectacol al acelorași neînțelegeri, care de 37 de ani nu izbutesc să facă, oficialitate și particulari, nimic, pentru gloria reală a lui Eminescu.

Dacă în viață fiind, a cunoscut chinurile mizeriei împletindu-se cu și mai asprele chinuri ale creației și dacă analele municipale vor rămânea veșnic pătate de acea ședință memorabilă a consilierilor din Botoșani cari precupețeau lui Eminescu ajutorul, pe motiv că „e prea mare pentru județ“ — ipocrită perversitate care sub aparențele unei filantropii atente, ascundea cea mai sălbatică stăpîciune sufletească! — după moarte, cu toată spontana și omeneasca îndurerare a tuturor categoriilor sociale, nimic nu se făcea, timp de 37 de ani pentru nefericita glorie a lui Eminescu. Nici ediția critică, necum una de artă, nici monografia vieții și operii lui și nici monumentul unui stat care se împărtășește din azima inimii lui, cu generozitate.

Spectacolul listelor de subscripție rămase virgine, s'a repetat de 37 de ani încontinuu și dacă ar fi fost să se mulțumească cu încurajările descurajante ale acestor contribuții, comitetul pelerinajului și al monumentului nu ne-ar fi dat niciodată nici grandioasa procesiune de mâine, nici neperitorul bronz ce se plămădește pentru zile cât mai apropiate.

Iată de ce vorbeam de amurgul legendelor. Stăruința și dragostea acestei mânăchii de oameni vor clădi stanele de piatră ale tuturor nepăsărilor. Cei ce vor participa mâine, la pelerinajul dela teiul sacru vor trebui să aducă cu dânsii o picătură din apa sfințită a entuzismului unanim și din reculegerea de lângă dânsul în vecinătatea umbrei marelui poet, pe care ne-am deprins să-l invocăm la toate praznicele și apoi să-l dăm uitării, fiecare să aducă mai mult de cât amintirea unui verb sonor și în cinstea celui pe care-l vor fi glorificat să pună îndemnul lor la fapta mânăchiiului organizator, pentru că o zi mai de vreme să se dea Bucureștilor, singura statuă care să-l cinstească cu adevărat: bronzul celui mai ales și mai martir dintre fiii acestei țări.

Bucureștii trebuie să răscumpărați din această rușine și în pelerinajul de mâine va fi stat toată pilda și tot începutul viitoarelor solemnități.

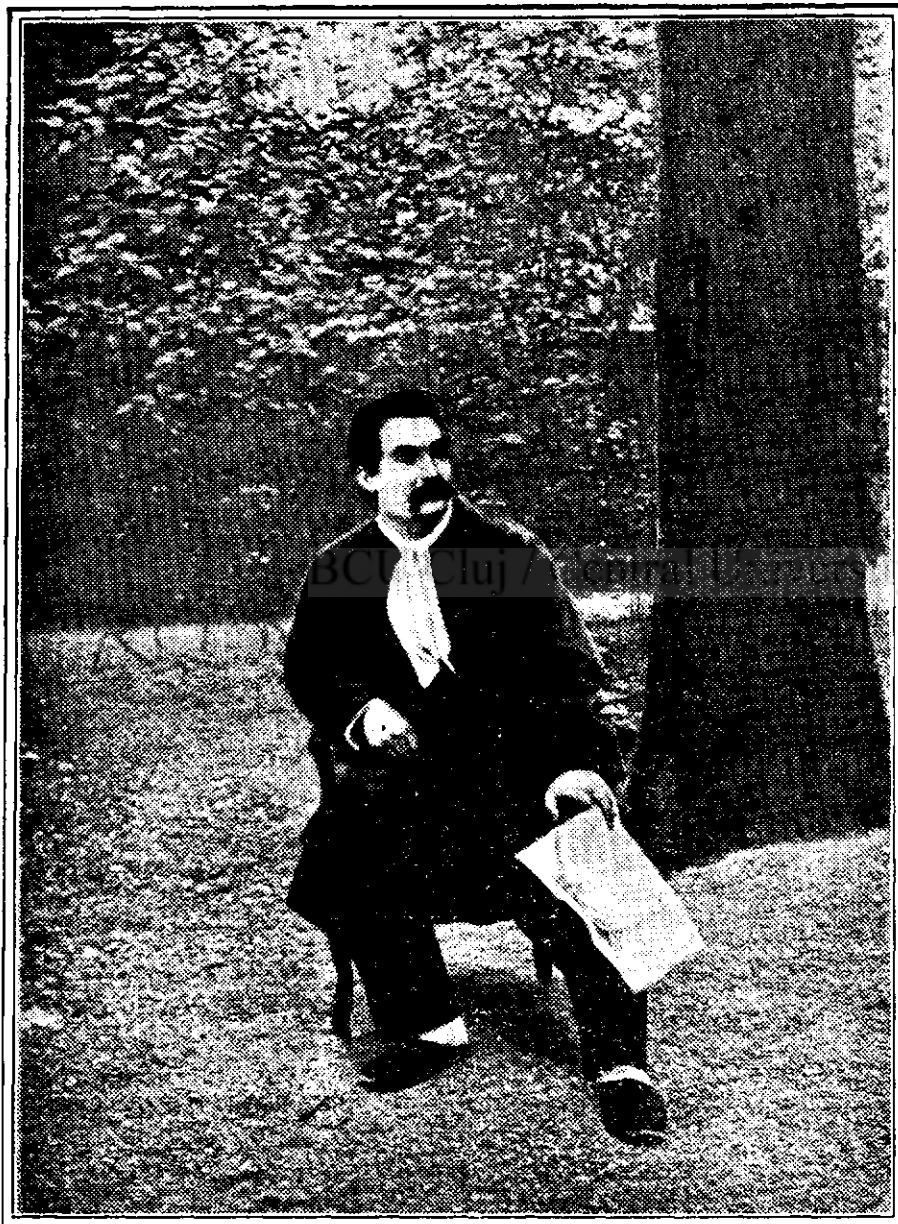
PERPESSICIUS

SPICURI DIN PRESA TIMPULUI

Ne asociem și noi la apelul ce face Naționalu și rugăm pe onor membrii ai parchetului de Ilfov să binevoiască a lua măsuri pentru numirea unui tutor lui Eminescu, sau cel puțin să provoace numirea unui administrator provizoriu care să-i primească pensia și să îngrijească de persoana sa. Aceasta este una dintre datoriile de căpetenie ale parchetului.

(Românulu, XXXIII, 5 Iunie st. v. 1889).

D. B. P. Hașdeu a scris o scurtă amintire dar plină de un adevăr izbitor și crud despre

Ultima fotografie a lui Eminescu, făcută la Minăstirea Neamțului.

ceafăr“. E însă o tristeță care ne consolează, pe care am dori-o deapauri apusă și pentru care vom mulțumi, în primul rând, comitetului care a orânduit pelerinajul și care ne va da cu o zi mai curând, monumentul de atâta vreme râvnit al Sărmanului Dionis.

Pentru că mulțimea ce va străbate mâine, pe sub teii bulevardelor, pe sub cădelnițele aromate ale inflorescențelor în întirirul pașnic către teiul sacru ce-i adumbrește umbra pământescă, se va reîntoarce din drumul de penitență cu alt suflet, de bună seamă, de cât al însoțitorilor de acum 37 de ani.

Dar pentru că modestul car, îmbrăcat în negru și tras de doi cai numai, era urmat de o nenumărată mulțime ce înțesase cu două ore mai de vreme, și curtea și biserica Sf. Gheorghe, și pentru că palida față a îndelung martirizatului poet abea se mai zărea din revărsarea de flori și de coroane și pentru că sfârșitul lui amușise toate taberele și la căpătâiul lui toate inimile ritmau aceeași îndurere și pentru că vorbirile au stors lacrimi, cum lacrimi au stors mai cu seamă, acordurile elegiace ale prietenului său Bărcănescu, în melodia de efect, „Mai un singur dor“.

marele Mihail Eminescu. Acest articol va apărea în „Revista Nouă“.

D. T. Maiorescu a luat inițiativa pentru ridicarea unui monument pe mormântul genialului nostru poet M. Eminescu.

De asemenea, se organizează o subscripție ca să se ridice maestrului o statuie pe una din pietele din București.

Mai mulți admiratori au hotărât o loterie p. ridicarea unei statui.

(Universul, VI, 136, Miercuri, 21 Iunie, [13 Iulie] 1889).

Primum zdrobitoarea știre că marele nostru poet, Mihail Eminescu a încetat din viață ieri, la 4 ore dimineața, în casa de sănătate a doctorului Șuțu.

Scarta a voit ca acest geniu, care în atât de puțini ani a imprimat literaturii noastre o cale nouă, care a intrat în versurile cele mai sublimite simțirea adâncă a acestui popor, să moară, în acea vârstă în care alții d'abia încep a-și pune la iveală personalitatea artistică.

În Eminescu nu pierde numai literatura. Acest om mare știuse să intrupeze în el geniul—impresună cu cel mai generos caracter.

Dacă Eminescu, ca poet, e măreț, — ca prieten a fost blând, generos, duios.

Patrioții, puțini a fost dat acestei țări să aibă ca marele poet.

(Universul VI, 134, Duminică 18/30 Iunie 1889).

EMINESCU

La 15 Iulie, (?) când trebuia să apară acest număr al *Revisiei Noue*, am aflat că Eminescu nu mai este.

Am oprit aparițiunea, preferind să întârzie mai bine cu câteva zile, decât să nu cuprindă o pagină în onoarea aceuia care face onoarea țării sale.

Eminescu a lăsat multe versuri admirabile; însă meritul lui cel covârșitor, un merit de principiu, este acela de a fi voit să introducă și de a fi introdus în poezia românească adevărată cugetare ca fond și adevărata artă ca formă, în locul acelei ușoare cîrpiri de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet și pentru cititor, scutindu-l, d'o potrivă, pe unul și pe celălalt, de orice bătae de cap și de orice bătae de inimă.

Nu zic nimăru să imiteze pe Eminescu. Din contră. Poezia este o căsătorie a realității cu idealul în sufletul poetului în acele momente când poetul e poet, — poetul pe cât de mare nu e poet totdeauna; — în acele momente prin urmare, în cari el este mai el, mai însuși, mai individual ca oricând. În fiecare suflet poetic realitatea și idealul se combină și se acordă

într'un alt mod. Între doi poeți pot fi asemănări numai doară prin asemănarea cea organică între naturile amândorora, nici odată prin imitațiune. A imita pe cineva în poezie este un talent tot atât de vulgar ca și a imita pe cineva pe scenă, unde și acolo un actor artist arzește, nu maimuțează. Eminescu va trăi, fiindcă a izbutit a găsi frumosul fără a imita pe nimeni.

El va trăi, deși a murit nebun. Și a trebuit să moară nebun. E grozav a o zice! Să nu fi înnebunit, el nu avea ce mânca. Mai rău decât atâta! Ca să aibă ce mânca, el fusese silit a-și mânca inima, înlocuind avânturile poeziei, avânturi mărețe, avânturi care nu se pot vinde, prin acea proză, de toate zilele a sterpelor lupte de actualitate, care îi aducea o fărâmă de pâine, stropită într'ascuns cu amare lacrimi — prefața nebulinei.

El va trăi, deși a murit nebun. Și cum oare putea să nu înnebunească? În toate epocile au fost poeți, pe cari flămânda sărăcie, uneori numai deșertăciunea, pentru o ticăloasă pomană însoțită de o mai ticăloasă laudă îi încovoia tămăitori dinaintea celor puternici. În toate epocile s'au văzut însă și de acele firi semețe, înalte, vrednice de solia ce li-a dat Dumnezeu-irea, care nici odată n'au întins mâna cerșitoare, către acei ce uită că nu săracii spălau picioarele lui Iisus, ci Iisus a spălat picioarele săracilor. Așa poet a fost Eminescu.

El va trăi, deși a murit nebun, vor muri însă pentru veșnică nenumărați înțelepți cari au lăsat, lasă și vor lăsa totdeauna să înnebunească un Eminescu.

B. P. Hașdeu

(Revista Nouă, II, 6, 15 Iunie, 1889).

Anunțăm cititorilor noștri, una din veștile cele mai triste și dureroase:

Eminescu nu mai este!

Azi dimineață la orele 4, nenorocitul poet în urma unei lungi suferințe și-a dat ultima suflare, în casa de sănătate a d-lui dr. Șuțu. Poezia românească, prin încetarea din viață a lui Eminescu, a încercat una din pierderile cele mai adânc simțite.

(Romanul, XXXIII, 17 Iunie st. v. 1889).

La Știri (Marți).

Lupta anunță că astăzi de dimineață, la ora 4, nenorocitul și marele poet Eminescu a murit.

(Adevărul, I, 251, Sâmbătă, 17 Iunie 1889).

EMINESCU

Lucașărul poeziei române, Mihail Eminescu s'a stins.

Veste dureroasă, veste sfâșietoare, pentru a-

ceia care l-au cunoscut, l-au simțit, l-au înțeles și l-au iubit.

Sunt morți în fața cărora, nu mai poți plânge și nu mai poți găsi cuvinte ca să-ți destăieși durerea.

Lacrimile ți se istovesc și gândul ți se întinde spre ființa scumpă. Nu-ți vine, nu poți crede realității crude!

Înlăntuit de mizerie toată viața lui, el a răs de ea, lăsându-i disprețul drept orice necaz, și avântându-și gândul în lumea închippirei. Poeziile lui Eminescu sunt pentru noi cea mai neprețuită moștenire, pe care o vom păstra ca amintirea simțirii celei mai puternice și gândirii celei mai înalte, turnată în cea mai frumoasă formă și în cea mai curată limbă românească.

C. B. S.

(Adevărul, I, 252, Duminică 18 Iunie 1889).

Astăzi i se vor aduce la locașul de veci rămășițele mortuare ale marelui poet și scriitor Mihail Eminescu.

Redacțiunea ziarului România, care numără în personalul ei colegi d'ai răposatului pe când scria la *Timbul*, se crede datoare d'ă însoți până la mormânt cortegiul aceluia cu care a împărțit multe zile de veselie și de tristeță.

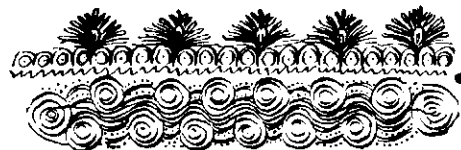
Ei nu vor uita niciodată pe prietenul duios și pe colegul sincer ce au avut totdeauna în Mihail Eminescu.

Personalul redacției noastre depune o lacrimă pe mormântul ce stă să inghită rămășițele mortale ale cugetătorului Eminescu.

(România, V, 130, Duminică, 18 Iunie 1884)

Eminescu a trăit totdeauna în deplină sărăcie; cu toate că era modest și avea trebuințe foarte puține, el, e ca și un copil, nu știa întru trebuința puținii bani ce-i câștiga. Trăind în luozul răstimp al boalii din ajutorul prietenilor și entuziaștilor săi. Camera deputaților îi votă în anul trecut o mică pensiu după inițiativa scriitorului acestor rânduri, iar înmormântarea i s'a făcut pe socoteala Statului.

(Iacob Negruzzi, *Convorbiri literare*, XXIII, 4 Iulie 1889).

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

35.5 ARTA MILITARĂ.

Carlaonț (Locot-Colonel Ioan I.).—*Tehnică Tragerilor Artileriei*. Timișoara, (Tip. *Scoalei speciale a Artileriei*), 1925—1926, 2 vol., 273 p. Fig. (I); 368 p. — XIV pl. Fig. (II).

Cartea Ostașului. Învățăminte pentru toate armele. Făcută după Cartea Caporalului. București, (Tip. *Lupta*, N. Stroilă), 1926, 439 p. + hartă. Fig.

Georgescu (Maior D. I.). — Războaiele lui Ștefan cel Mare și ale lui Mihai Viteazul. Câmpulung-Muscel, (Tip. *Gh. N. Vlădescu și Fiul*), [1926], 299 p. Fig.

Nicolescu (Lt.-Colonel D.) și Maior Achil **Hagighira**. — Educația morală prin pilde. București, (Tip. *Lucia*), 1926, 112 p. Fig. Lei 30.

Popovici (Medic Colonel Dr. V.) și Lt.-Colonel Gh. **Popovici**. — Cunoștințe elementare despre serviciul sanitar

în campanie. Câmpulung-Muscel, (Tip. *Gheorghe N. Vlădescu și Fiul*), 1926, 184 p.

Schmidt (General I.). — Războiul chimic. Tactica gazelor, a fumului și a substanțelor incendiare. Curs predat ofițerilor elevi la școala de gaze. București, (Tip. *Gustav Albrecht*), 1925, 304+7 pl. Fig., hărți.

6 ȘTIINȚE APLICATE.

Krupenski-Sturdza (Henriette). — Carte de bucate veselă. Scrisă de o „bunică“. București, **Cartea Românească**, 1926, 145 p. Lei 40.

Popescu-Mălăești (Paul). — Construiți-vă singuri aparatele de telegrafie fără fir. Neutrodyna, Aparat cu 5 lămpi cu care se pot primi toate stațiunile Europene. București, (Tip. **România Mare**), 1926, 24 p. Fig. Lei 20. (Biblioteca Radio-amatorului No. 1).

Krizsó (Coloman). — Almanahul tipografilor. Nyomdász-évkönyv. Buchdrucker-Almanach. 1926. Cluj, Edi-

tura Coloman Krizsó, 1926, 208 p. Fig.

Say Léon. — Privire asupra contabilității în partidă dublă. Traducere de Alexandru Tănăsescu. București, (Tip. **Răsăritul**), [1926], 16 p.

7 ARTE. NUMISMATICĂ.

Petranu (Dr. Coriolan). — Revendicările artistice ale Transilvaniei. Arad, (Tip. **Diecezană**), 1925, 213 p. Fig.

Hirschler (József Dr.).—A. Vatikán müvészete és élete. Cluj, (Nyom **Providentia**), 1926, 203 p. + 1 pl. Fig.

Salonul oficial. București 1926. Palatul Ateneului. [Catalog]. București, (Tip. **Cultura Națională**), [1926], 31 p. + 13 pl. Fig.

Burmaz (Dr. Ranko). — Waldemar v. Baussnern. Hermannstadt, (Buchdruck. **Jos. Drotleff**), 1926, 16 p.

Popp (Victor N.). — Monete barbare din Adâncata-de-Jos (jud. Dolj). București, **Societatea numismatică română**, 1926, 4 p. Fig.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

Herescu (N. I.). — Insemnări literare (1924—1926). Arad, **Librăria Diecezană**, 1926, 109 p. Lei 10. (Biblioteca Semănătorul No. 140).

* A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.

Insemnări. trezite (PE MARGINEA ACTUALITAȚII ADORMITE)

Ca să fie de acord cu înalta oficialitate publicul mare disprețuiește arta — pentru retori și panorame.

Încă mai cred unii, că simplitatea în artă va să zică sărăcie de sentiment și fantazie.

De aceea ei preferă simplismul.

Mă întreb adesea: care o fi diametrul opus simplității?

Cineva, din mine, răspunde: haosul!...

Imensitatea unei pânze atrage, îndeobște pe acei cari, neputându-se concentra, dovedesc că n-au nimic împedecă și hotărât de spus.

Abordarea subiectelor identice, înseamnă pentru publicul mare — identitate de talent.

Astfel florista X este un... Lukian; ipososarul Y un... Michel Angelo și cubistul Z — deja — un... Picasso.

Unii artiști simt, periodic, trebuința voiajurilor de reimprospătare, peste graniță.

În fiecare toamnă, la reîntoarcere, îți strigă cu același nevinovat entuziasm:

— „Mă frate!... parcă's altul!”

De ce în plastică e atacat așa de rar și fără de succes — comicul?

Oare nu pentru că nicăieri ca în plastică anecdota este ceeace interesează mai puțin?

Gustul e grația feciorelnică a simțurilor noastre.

Pentru aceasta, majoritatea „rafinaiilor” este lipsită de bun gust.

Sunt artiști originali — fără sinceritate: cum sunt artiști sinceri — fără originalitate.

Ei nu se pot recunoaște — și îngădui — reciproc.

Publicul însă, îi savurează și-i aplaudă deopotrivă.

Ca și în relațiile sociale, în artă se cere o anumită discreție — fără de care opera tradează originea basă a inspirației.

Pentru a evita acest neajuns, suspectii afectează, în opera lor, — manierele elegante.

Sunt artiști de rasă nobilă, a căror producție e un grobăit perzistent.

Lașitate în fața criticii democratice?

Literatura e legată tiranic de verb. Oricât de răspândită pe glob, ea târăște după sine ghiulelele naționale.

Prin însăși materialul ce întrebuințează, plastica e universală.

Nu pricep însă, cum ar putea fi „*internțională*” — bunăoară o companie de navigație, ori o cocotă?

Toate neamurile pământului urmăresc de secole, fiecare după putere, același ideal de artă: al *omenirii*.

Pe măsura în care un artist se apropie de acest ideal, opera lui va să atingă universalitatea.

Cu o condiție: opera lui să rămână națională — și în acest naționalism personalitatea artistului să fie dominantă.

Între un păcător „*en vogue*” și un biet îns pierdut în singurătatea solemnă a câmpului — (dar care se bucură cu o religioasă bucurie și se teme cu o religioasă temere de succesivele aspecte ale peisagiului înconjurător: care se minunează de zăment și de lucruri, ca și cum ochiul lui le-ar vedea pentru întâia oară; care aude cu adevărat glasul pietrelor moarte și cântecul șoptit al holdelor) — eu prefer pe bietul îns din câmp.

În cel dintâi e adeseori o secătură împodobită: în al doilea — un artist uriaș în devenire.

Multe s'ar schimba spre bine și spre drept în drămuirea valorilor noastre artistice, dacă criticii noștri — atât de voiași, de cetiți și de complicați s'ar lăsa suplițiți, o vreme, de însul a toate neștiutor — sosit cu sufletul proaspăt, din brazdă.

Publicul cere neconținut subiecte noi. Critica — forme noi.

Pus între ciocan și nicovală, artistul — strivă — avortează.

Avortoul — instalat cu mistice ceremonii, în borcane de cristal, pe polițele contemporane — e proclamat: *artă nouă*.

Astfel, zi cu zi, se îngămădesc borcanele prețioase, până ce atmosfera se îngreuiază de miros de hoituri.

Atunci, firește, stărvurile sunt înlocuite cu exemplare mai proaspete — dar, în grabă, borcanele de cristal rămân umeșpătate.

Prin geamurile zoioase, conținutul se îmbracă în mister.

Un copil — scorbriț de la munte într'un mare oraș infect, de pe Bărăgan — se văzu subit năvălit de muște.

Ignorând până atunci existența acestor găzării, spuse tare încântat mamei sale:

— Ce de mici prind să zboare, la târg puă de vultur!...

N. N. TONUZA.

27 Iunie, 1831: S'a născut junimistul Pavel Paicu.

1841: S'a născut în satul Gălănești (Bucovina), poetul Samson Bodnărescu.

29 Iunie, 1837: S'a născut în Iași, Petru P. Carp.

1839: S'a născut în Iași junimistul Gheorghe Racoviță.

1 Iulie, 1838: Apare în Iași „*Alăuta Românească*” ca supliment literar la gazeta „*Albina Românească*”.

1865: Apare în Viena revista literară și școlastică „*Sionul românesc*” condusă de Dr. Gr. Silași.

1881: Apare în Iași revista „*Contemporanul*” condusă de I. Nădejde și V. G. Morțun.

1882: Apare în Cernăuți jurnalul bisericesc-literar „*Candela*”.

1917: A murit Titu Maiorescu.

2 Iulie, 1838: Apare în Brașov „*Focea pentru minte, inimă și literatură*” condusă de Gh. Bariț.

1897: Apare în Cernăuți gazeta „*Patria*”.

3 Iulie, 1850: Apare în Iași „*Zimbrul*” jurnal condus de A. Fotino și T. Codrescu.

Sadoveanu (Ion Marin). — Dramă și teatru. Studii și cronici. Arad, **Librăria Diecezană**, 1926, 255 p. Lei 20. (Biblioteca Semănătorul No. 160—163).

a) Poezie.

Manolescu (N. N.). — Imn soarelui. Poezii (1914—1924). Buzău, (Tip. **Luca Opreșcu**), 1926, 48 p. Lei 50.

Zamfirescu (Mihail). — Căntece și plângeri. Poezii 1860—1873. Ediția V (Cu portretul autorului). București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 95 p. Fig. Lei 6. (Biblioteca pentru toți No. 3).

c) Roman. Navelă. Discursuri.

Diaconescu-Dăești (D.). — Cum ucide Dragostea. Roman. București, **L. Negreanu**, 1926, 84 p. Lei 12.

Nanu (A.). — Miresmele credinței (schife istorice). Odorheiu, (Tip. **Minerva**), 1926, 93 p.

Lapedatu (Alex.). — Momente culturale și politice. Cuvântări (31 Octomvrie 1923 — 31 Martie 1926). București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 137 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.
Carmen Sylva. — De prin veacuri (cu

portretul său). Traducere din limba germană de L. T. Ediția IV. Vol. I. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], 80 p. Lei 6. (Biblioteca pentru toți nr. 7).

Tolstoi (Lew N.). — Pe drumul Mântuirii (Deux pelerins). Povestiri. Traducere de G. B. Rareș. București, **L. Negreanu**, 1926, 126 p. Lei 22.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Gherghel (Ilie). — Pascua Romanorum: Fabula Iulii Caesaris? Un capitol d'n nomenclatura istorică română. București, (Tip. **Curți Regale**, F. Göbl Fii), 1926, 15 p.

Ghibu (Onisifor). — Cu gândul la Basarabia. Arad, **Librăria Diecezană**, 1926, 208 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul Nr. 146—147).

Ghibu (Onisifor). — Dela Basarabia rusească la Basarabia românească. Analiza unui proces istoric însoțită de 186 documente. Vol. I. Cluj, (Tip. **Datina Românească**, Vălenii-de-Munte), 1926, CXCVII+511 p. Lei 200.

Mețes (Ștefan). — Păstori ardeleni în Principatele române. Arad, **Librăria**

Diecezană, 1925, 191 p. Lei 15. (Biblioteca Semănătorul, Nr. 111—113).

Müller-Langenthal (Friedrich). — Die Geschichte unseres Volkes. Bilder aus Vergangenheit und Gegenwart der Deutschen in Rumänien. Hermannstadt, **W. Krafft**, [1926], 188 p.

Vlădescu (I.). — Isoarele istoriei Românilor. I. Letopisetul dela Bistrița și letopisetul dela Putna. București, **Cartea Românească**, [1926], 138 p. Lei. 60.

a) Războiul României 1916—1918.

(Istorie, Memorii, Impresii, etc.).

Kapri (Baron Valeriu). — Cazul fostului Colonel Alexandru Sturdza. Un episod din războiul mondial 1914—1918 pe frontul român. Oradea, (Tip. **Adolf Sonnenfeld**), 1926, 42 p. Fig. Lei 60.

b) Biografie.

Gross (Julius). — Markus Fronius. Leben und Schriften. Kronstadt, (Buchdruck. **Johann Gött Sohn**), 1925, 3 f.+96 p. + 3 f. + 312 p. + 1 pl.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ Spicuirile din presa timpului morții lui Eminescu incomplete cum sunt totuși nu sunt lipsite de interes. Ar fi trebuit să reproducem desigur pentru complectarea tabloului și rândurile lui Maiorescu (*Convorbiri literare*, Noembrie 1889) care se străduiesc să dovedească că Eminescu n'a fost nici sărac, nici nefericit.

□ În numerele viitoare vom publica proză și versuri de: H. Papadat-Bengescu, C. Ardeleanu, M. Celarianu, Sanda Movilă, Marcel Romanescu, Scarlat Struțeanu, P. Papadopol, Eugen Victor, etc.

PELERINAJUL LA MORMANTUL LUI MIHAIL EMINESCU

Duminică 27 Iunie (15 Iulie stil vechiu) se împlinesc 37 de ani dela moartea lui Mihail Eminescu. Cu acest prilej, comitetul pentru ridicarea unui monument în Capitală marelui poet român, a hotărât să organizeze un parastas urmat de un pelerinaj la mormântul din cimitirul Bellu.

Toate societățile culturale din Capitală au hotărât să ia parte la această solemnitate, care, judecând după adeziunile primite de comitet, va lua proporțiuni impunătoare.

Întâlnirea tuturor societăților participante va fi la orele 9 dimineața în parcul Carol I, alcea Arenelor romane, de unde cortegiul va porni spre cimitirul Bellu.

Se vor ține, de către însemnate personalități culturale, cuvântări despre viața și opera lui Eminescu.

Societățile corale cari doresc să participe la acest pelerinaj, la mormântul lui Mihail Eminescu, sunt rugate a-și trimite adeziunea la sediul comitetului monumentului, str. Sărindar Nr. 7. et. I.

□ Duminică la pelerinajul dela mormântul lui Mihail Eminescu va lua parte și societatea literară dela Arad „Ady Endre”. Președintele societății, cunoscutul scriitor Zoltan Franyio va ține o cuvântare în românește.

MONUMENT CARAGIALE

În vederea strângerei fondurilor necesare ridicării unui monument lui I. L. Caragiale, a avut loc o consfătuire la ministerul artelor, sub președinția d-lui V. Goldiș.

Se va face apel la toate așezămintele și instituțiile de cultură și de artă și la toate straturile societății, pentru adunarea fondului necesar, evaluat la 3 milioane lei.

Acțiunea va începe în Septembrie și concursul pentru schița monumentului lui Caragiale se va ține în Ianuarie 1927. La acest concurs vor participa numai sculptori români din țară sau străinătate.

MEMBRI ONORARI AI ACADEMIEI ROMANE

Academia română, în ședința intimă dela 10 Iunie curent, a ales cu unanimitatea voturilor, membri onorari ai ei, pe d-nii: René Cagnat, secretar perpetuu al Academiei de inscripții din Paris, Edmond Pottier, maestru în arheologia clasică și reprezentantul Franței în Uniunea academică internațională, Franz Cumont, celebrul arheolog belgian și membru al Institutului Franței.

În aceeași ședință au fost aleși membri onorari ai Academiei, pastorul Roth din

Sas-Sebeș, cunoscutul compatriot dr. C. Levaditti și d. Petre Missir.

Academia Română a ales cu unanimitate de voturi, în ședința dela 12 Iunie curent, membru de onoare pe d. Charles Richet, laureat al premiului Nobel, membru al Institutului Franței, profesor al facultății de medicină din Paris, descoperitorul „Anafilaxiei”, unul din creatorii Seroterapiei și luptător luminat în domeniul Metapsihiei.

DESVELIREA BUSTULUI LUI COȘBUC

□ Duminică 20 Iunie, s'a sărbătorit desvelirea bustului poetului G. Coșbuc, la Năsăud, în fața liceului grăniceresc.

Au luat parte numeroase delegații ale diferitelor societăți și instituții culturale din întreaga țară.

După oficierea serviciului divin de către canonicul Octav. Domide, au vorbit d-nii: I. Păcurariu, prof. V. Bichigeanu, directorul liceului, I. Lupaș, profesor universitar și ministru al ocrotirilor sociale, din partea guvernului, G. Bogdan-Duică, din partea Academiei române, Liviu Rebreanu, președintele S. S. R., G. Lungulescu, din partea Casei Școalelor, preotul Grigore Pletosu, din partea bisericii ortodoxe Octavian Domide, din partea bisericii greco-catolice, V. Onișor, profesor, din partea Universității din Cluj, Valeriu Seni, reprezentantul corpului didactic și studentul Romulus Rebreanu.

În timpul solemnității, corul liceului „G. Coșbuc” a cântat diferite imnuri.

În după amiaza și seara aceleași zile au avut loc în curtea și aula liceului frumoase serbări culturale, cu diferite producții executate de către elevii școlii secundare de fete „Prințesa Elena” și elevii liceului „G. Coșbuc”.

Oaspeții au vizitat casa poetului în satul Hordou, lângă Năsăud.

La toate aceste serbări au luat parte d-na Coșbuc, soția poetului, împreună cu rudele sale din ținutul Someșului.

COMEMORAREA LUI ȘALOM ALECHEM

Duminică seară a avut loc în sala „Barașeum” comemorarea festivă a renunțării scriitor evreu Șalom Alechem. Au luat cuvântul d. dr. Ghelerter, Sternberg și părintele Gala Galaction; d. Morțun dela Teatrul Național a citit o schiță a marelui umorist „Cujițașul”.

PREMIU ACADEMIC

□ Academia Română a consacrat opera de mare valoare a d-lui H. Tik-tin, „Dicționarul limbii române” cu un premiu special al Academiei de 100.000 lei.

COMEMORAREA PICTORULUI LUKIAN

□ Duminică 4 Iulie, ora 10 dim. va avea loc, la biserica Boteanu, un parastas pentru pomenirea a zece ani dela moartea pictorului ȘTEFAN LUKIAN.

După slujba religioasă, reprezentanții ministerului de arte, membrii Sindicatului artelor frumoase și admiratorii marelui înaintaș al plasticii românești, vor face un pelerinaj la mormântul artistului — din cimitirul Bellu.

INAUGURAREA FUNDAȚIUNII „C. N. VASILIU-BOLNAVU”

Joi dimineața s'a făcut inaugurarea fundațiunii universitare „C. N. Vasiliu-

Bolnavu”. A fost o adevărată sărbătoare, la care a luat parte o selectă asistență.

A scos în evidență prin cuvinte elogiatoare, frumosul gest al fondatorului, Patriarhul Miron, d. ministru P. P. Negulescu, cărora li-a răspuns d. Vasiliu-Bolnavu, arătând că a făcut această operă din pornirea sinceră a inimii de a veni în sprijinul tineretului universitar, care se sbate în ghiarele celor mai istovitoare nevoi materiale.

MAREA NOASTRA

În prima „pagină culturală” a „Universul”-ui, d. Emanoil Bucuța a publicat un articol de poezie și de tristețe despre puținul interes ce, noi Români, purtăm mării noastre.

Noțiunea mării n'o avem, deși ne place și vrem pridvorul de pământ cu orz, cu săpături arheologice, cu canarele de piatră și cu țătari, care ajung până în marginea ei. Singura publicație de cinste care s'a născut aci se numea Analele Dobrogei și era plină și ea de duh continental. Un comandor a ridicat odată glasul, dar vorbea mai mult de flotă de război decât de mare și acel glas a căzut ca un pavilion festiv retras după ce festivitatea s'a sfârșit.

Ceeace știm despre sărutura mării, 18 grame la suta de grame de apă față de 38 în Mediterana, despre marca moartă de hidrogen sulfurat dela 200 de metri adâncime în jos, despre cele 881 de specii animale de aici alături de 6—7000 ale Mediteranei, sunt rezultate ale științei ruse, care încă din veacul al optzecelea se așezase într-o stație biologică la Sevastopol și a făcut apoi un veac și mai bine expediții oceanografice dealungul și dealatul acestor paragini mișcătoare. Călătoria după focile Caliacrei și după moluștele sau varehul de pe Coasta de Argint, a lui Borcea, care era mai mult de control de cât de descoperire, trebuia să aducă cel puțin o înjghebare de cercetări anume la Agigea. N'am mai auzit de ea. Și dacă n'am auzit eu, care stau cu urechia aplecată, ceilalți n'au auzit nici atât. Iar mie îmi pasă de deschiderea până la mare a unui drum împărătesc, pe care să poată merge neamul meu tot. Vreau să aud, strigat de el, de pe un promontoriu cu spumă de val și de aripi de pescăruș, cuvântul celor zece mii, de al căror neam și isprăvi vorbesc din gura de mele marin a trecutului, peste tot Pontul Euxin: Taurida cu Ifigenia, Colchida Argonauților, Panticapea, Chersonesul, Olbia, Tomis, Cafatis, Odessos...”

DIN STRAINATATE

□ Această informație am putea-o intitula „Shakespeare și regii” pentru că după arderea teatrului său dela Stratford-sur-loom, mai mulți suverani s'au asociat la proiectul reclădirii teatrului distrus de foc.

Regele și regina Belgiei au transmis prin ambasadorul țării lor la Londra un mesagiu președintelui „Societății Shakespeare” din care cităm: „Shakespeare este un poet care aparține omenirii și e drept ca lumea întreagă să se asocieze oricărui proiect care tinde să exalteze gloria acestui geniu universal”.

Regele Italiei, regina Olandei, și regele Norvegiei în mesagiile lor nu gindesc altfel.

Redactor **PERFESSIGIUS**

